Besztercze-Naszód vármegye Várhely községe határát a folyó év juni
ban óriási jégeső és árviz teljesen elpusztitotta, mely elemi csapások követke
község lakói most a legnagyobb nyomornak vannak kitéve. Ezt azon felhivássa
tudomására, hogy hatósága területén az adomány-gyüjtést a legszélesebb körb
bálja el és a befolyó összeget ide teendő jelentés mellett, a helyi állampénztá
jessze be.

Maros-Vásárhelyt, 1903. évi szeptember hó 5-én.

Farka

alispán-

Táblába kötetet 1907be I/20 án mikhaui Kovács Gergely

hogy ezen könyv kiszü lt 1769be Kolosvárt

Pentru sala de lectură

638.1
E 64
I
2967/2-ib

ERDELLYI. MEHECSKE.

Mely.

A Mehekkel valo banasnak, s tolar- Ugy
és mesterségit rövid summaban mun-
talván szemünk elejiben terjes.
szére
d ha-

BIBLIOT. JUDETEANA ARAD

Mellyet.

Sok irasokbol, s. hasznos experienti-
akbol ki tanult, és égyben szedet Seraphi-
cus Szent Ferentz Minorita conventualis
Szerzetiben levő égy aldozo Pap.

És égy nagy Meltoság.

Nemzetehez valo szeretetiből viseltet-
vén ditséretes költségével vilagosságra
botsátot. Elöljárok engedelméből

KOLOSVÁRATT.

1769dikben

29

2

A Kegyes.

OLVASOHOZ

Ezen erdély Országi Méhetsének
mesterséges vélle valo bánását, és titkát
le akarván irásommal árnyékozni: Ugy
tünik szemem eleiben, mint ha egy kolat-
ban minden majorkodásbéli haßnos mun-
káját szemlélném

Mert ha magára à méhetskére
vetem szemeimet, zengedező fáradha-
tatlan munkálkodást, esztendőröl más
eßtendőre valo ßaporodást, tiszta és tsi-
nos rendit s. munkáit látom. Ha pedig te-
kintem az ő haßnos dolgait, à ßépen le
tsüggő, meſterſégelen egyben rakott drá-
ga edeſségü mézzel meg hordatot, s. be-
zárlatot lépe gyönyörködtet, kinek eß
tendőnként valo penzt kereſö munkáiról,
vélle valo haßnos gondviseléséről, és meſ-
terſéges majorkodásról akarám ezen tse-
kély magyar pennámnak irását botſáttani.

Azert

Azért mind ezeknek okos és hasznos végben vitelére, meg tanit ezen Méhets-ke, meljben, mit s: miként munkálodhasson à jo gazda ember esztendőnek, minden részeiben fel találja. Ezeket pedig régi és ujj megért, sok esztendeig méhezködés-ben forgot Tudosoktol hallottam, láttam s: magam vékony experientiámbol irtam: nemis egyéb okbol, hanem hazám fiaihoz valo szeretetemből; kiket látván, hogy ef-féle szükséges könyvekből meg fogyatko-zanak, nem akartam őket iljen kincstől meg fosztani, hanem tsekély faroditságamat nem szántam, örömest vékony Tudományo-mot vélleк közlöm.

Te azért kegyes olvaso ezen munkáts-kámban füleket gyönyörködtető, magyar sokot ne keress, mert nem szándekozom pél-dázo forma beszéddel, sem gyönyörködte-tő igékkel ezt elödbe terjeszteni, hanem világos könnyü értelmü szokkal akarom le árnyékozni, hogy igy jobban meg értvén, könnyebben meg tanulván boldogul has

mébeid

meheid állopottyában, bizonyos is lehetz benne, hogy ezen Méhetske Isten segítsége által méheidnek elé menetelit és kivan-ságod szerént valo állapotra jutását meg mutattya.

I. Rész.

A Méhről.

1

A Méh egy repdeső, tiszta, és tsinos állat, melynek négy szárnyai, két fekete fényességű mozdulhatatlan szemei, hat két két körmös, és szőrös lábai, fogas álkaptzáji, egy hoszszu nyelve, és merges egy fulánkja vagyon. A szárnyai átallát hato hartyatskából állanak, melyek közül, egyik valán kettő kettő szokot lenni egy más mellet, de a felsőbbek hoszszabbak szoktak lenni. Két szemei kün ülök vala= mi vékony hartyával bé fedezve, azert homályos láto. Lábai ízetskékkel telye= sek, az hátulsok, hoszszabbak a többinél, melyekkel a méh kenyeret, és viaszszat szokta hordozni, azokhoz raggatni, a két

középsőkön áll mukájában, és noha mindà hat
lábain állis nyugodalmában, mégis két első
lába kéz gyanánt szolgál néki, azokkal sze-
meitis tisztogattya, hogy jobban lásson, vala
mint à hátulsókkal szárnyait, hogy jobban
repülhessen. Állapzzáji mint égy harapó fo-
gó, nem ugy állanak mint más állatoknak, ha-
nem oldalt. Nyelve oly hoszszu, hogy szájában
elnem fér, hanem kettőzve felszik nyaka alatt.
Végre fulánkja tsak égy, de mérges vagyon
élniis szokot vélle ember, barom madár, és
más méh ellen; valamiben pedig azt ő égysze
botsáttya. (: mint hogy à szakás nyilhoz ha-
sonló :) kinem veheti hanem àbelé oda szaká-
ván, nem kel néki dögölni. Hátulsó részébe
à gyomra mellett égy kis holyag láttszik,
melyben tsak égy tsep fér ebben hordgya
à mézet, vizetis, melyet nem hátul, hanem
elől ád ki szátyán.

2. A Méhben uralkodik mind azöt
Érzékenség: A látás noha gyengébb mint
más állatokban, mégis tsak lát, kivált tá-
vulról, ellenben közelről nem oly kepper, à
mint tapasztaljuk, mert rörtenni szokot hog

mikor

mikor jö az virágokrol kosárához, ha az ember szemközbe megyen vélle, meg üt közik, el annyéra, hogy gyakron leis esik à Földre. A Szaglás hatalmas benne, ki ki tapasztalhatya, mert messze meg érzi à mézet, és fel emelkedvén szárnyaival à levegő"égben akár melly virágos mezőt észre vészen. A tapasztalássak à természet ötet szépen meg ajándekozta, melyet ész re vehet az ember; mert ha à kosárhoz tsak vala mennyire hozza erís azonnal meg tudgja. Az Izlés tiszta, és világos benne, hasonlo több, Érzekenségéhez, az által szokta meg külömböztetni az ártal mas vizeket, nedvességeket, és virágokot. Utoljára Hallás szelis böven uralkodik; meg halja Annyának ereptés idején zo kogását, halja töb társainak dorombolását, söt minden zergést pattogást, czergetést, dobolást, füttyögetést meg hall.

3 Minden méh eleintén éretlen fereg hasonlo à pondrokhoz, tizen nyolcz na

polig

potig van à lép fiokatskájában bepolálva, az után szarnyason jöki, de minekutánna à viasz fedélen magát által rágta volna, és szárnyason világot kérdet látni, szinire nézve szintén hamvau szinü, sőt még szárnyaiis hasonlok, de kevés idő mulva setét barna szinben öltözik, abbanis mavad, miglen eret állapottya jutván, meg öszül, és el vész; mert nem szokot továb élni egy esztendő, és három holnapnál, akkor meg öszül, meg lankad s. szarnyában meg tsondulván, vég butsut vészen à többitől. Mind azon által sok ideig el lehet őtet tartani fiurol fiura. Kivanna itt nem kétleni valaki érteni, mi okozza à Mehetskének illy rövid idejét s. nem egyeb hanem az ő faradhatatlan munkás volta.

4. A Méh valamint magára, ugy többtársaira különös szorgalmat oszággal figyelmez. egy aranszu közönséges Törvennyel él tarsaival, mert egynek sints szabadságában

ae, mely

az, melj másnak meg nints engedve. Innen vagyon az is, hogy soha az eledeleket öszve nem veszned, hanem egj aránt osztyák azt ámit gjüjtenek, és minek utánna mindeneket el töltenek, és kereskésre, hordásra, alkalmatlan lészen az idö ekelis egjüt halnak meg.

S. Végezetre különös alázatos tisztelettel, és fö tekintettel az ö elöljárojához Kiraljnéjához, vagjis Annyához viseltetik, elannyéra, hogy á nélkül tsak dolgozni sem kévan, söt á mit dolgozik is haszontalan; Annyával egjüt pedig kész minden munkara, és mindenüt tsendes. Sok egjebeket irhatnék á Mehnek természetiröl, és tulajdonságárol, magok igazgatásának mesterségéröl, és majorkodásának modgjárol, de tsak idö töltés és talám á kegjes olvasonak unalmát is szerezhetne.

II. RÉSZ

Az Anya Mehröl.

Az Anya /: amint másoknevezik
Királyné :/ kiváltképpen való szépségű és
tekintetű Méh, melyis majd kétszer hosz
szab :/: vastagab à rend szerént való Méh-
nek, de még sints oly vastag mint à Here.
/: melyről à harmadik részben :/ noha jo
val hoszszab annál természetire, színére,
és az ő testenek formájára, állására néz
ve Különbözik jóra à közönséges Mé
től. Feje mivel állkapczája rövidebb,
gömbölyűb valamennyire à Méhek=
nél. Nyelvet olyat adot neki à termé
szet, hogy tsak félannyi mint à más
rend szerént való Méheké, azert al-
kalmatlanis à munkálkodásra, mivel
ha ki járnais kosárából, ha gyorsab=
ban és szerényebben dolgoznékis
à más Méhnél, megis à tötséres
virágoknak mélységéből lehetetlen volna
rövid nyelvével valamit ki szijni Szár=
nya négy vagyon, nemes nagyob à más
rendbeli

rendbeli méheknél, söt ha jol meg nézi az ember testéhez képest rövidebbnek is látszanak. Lábai szintén hat vagyon neki, tsak hogy égyenessebbek à tsontyai, és sodorai mint más méheknek, mellyekis testéhez hasonlo szinűek, tsak hogy ezomjai sargasstabbak. Háta egésszen barnaságu, és az is a jo Annya, mely nem felette világos barna. Hasa az állatkapezójatol fogva egésszen szep setét sárga, mely sokkal setétebb à finom aranynal. Hátulja elinek sokkal hosszab, ebbennis külömbözik à másféle méhtöl, hogy hátulso része az Annyának hegyesebb. Fulánkja ennek is tsak égy, de kitsin vagyon, söt fél annyi sints mint más méhnek, nemis szokot vélle marni, 's magat oltalmazni.

7. Az Annya méhnek háza, mellyben szaporodik, avagy fajzik, nem à kosárnak felső részeiben, hanem rend szerent à lépnek az alján szegeletin, vagy közepén szakadozások közöt szokot lenni, némelly kosárban kettő, három, némellyben égy,

de ne=

de némeljben tiris taláttatik. Mikor
sok Anya ház latszik, nem mindenikből
válik haszonra valo, mert à nemzésnek
Materiája hibás, és fogyatkozot leszen
az Anyais benne. Az Anya méh nemzé=
sinek materiája pedig nem tojás |: mint
némeljik alittyák :| hanem oljan formá=
egy kevésse sárgaságu materia, mint à
tejssel.

8. A Méh Anya nelkül munkájá=
ban, semmit nem boldogulhat, söt igen
veszedelmes nem tsak munkájának,
de magánakis állapottya, mert à darázsok
hordgyák à tolvaj Méhek ront=
tyák ugy el fogyot sorsát. Láttam égy
szer, többszöris deret kosár mehet, melj=
ben éppen majd kárt vall valo à gaz=
da ember ereszésnek idején, mivel az
Anyának meg szakadozván szárnyai
midőn ki vette volna vaját à kosárbol,
és ki jöt volna à sok méh, à kosár elöt
le eset, kitis noha az ember gyakron
meg találván vissza tet volna kosá=
rába

rába, megis tsak el veszet nagy romlására à jo rajnak, utolso veszedelmereis jutot volna bizonyoson, ha másunnan ujj Anyát nem adot volna neki.

9. Ismeg történik azis, hogy az Annya gyengelévén, midőn az raj ki jö, és tsoportoson ki szál kolárából gyeren le szokot à földre esni, távul, vagy közél à kosárhoz, mellyet észre vévén sokan à méh raj közül, mint igaz hiv népei mellölte el nem távoznak, kik el esését észre vették ot vigyáznak együt òzan képen vélle megis halni. Hanem ha az Anya megint fel kerestedik, àvagy à méheszek rea találván fel emelik, akkor vélle együt az ö népeis fel száll.

10. Az Anya kiváltképpen valo szeretettel viseltetik népehez, kivált ujjanon költ :/: kőt fiaihoz bizonyoson tapasztaltam, hogy az öreg Anya :/: nem lévén más :/: az raj meg sokasodván, :/: az üdő jol szolgálván az rajjal együt el megyen. Ezis oka sokszor hogy az

öreg

öreg kosároknak nem lehet elő mene-
telek, mert Annyok el rajzot, és Anyát-
lanul maradtak. Visgald meg bár az
iljen mag méheidet, kiknek eresztés
után elémentekek nem tapasztalod,
meg lád Anya nélkül hatta őket à
szerentsétlenség, és tégedet meg tsak
vélleg à reménség.

II Maga az Anya méh, nem dolgo-
zik, mivel nem engedi à természet, nem
vonvan tölle à munkához kévántato
és közöket, hanem Uri modon mulato-
zik, nemis azon égy hélje, hanem à
mint à szükség, és alkalmatosság kévan-
nya, hol égy heljen, hol más heljen
igazgattya a népet

Ezeket halvan à Szorgalmatos gaz-
da kévánná tudni nem kétlem jeleit
az Anyatlan méhnek, és ennek orvoslá-
sát, à mennyiben vékony experien-
tiám engedi nemis halgatom el rövid
tudomanyomat erről tenni. Azért ha

tudni

tudni a tarod vané Annya méhednek, az aljárol füstöld fel à méhet végj ki az üres lépből égj két darabot, meljben hogj ha száraz méh kenyeret találsz böven, jele hogj az elmult nyáron az à méh Annyá-val együtt el rajzot, ha kevés száraz méh kenyeret találsz, jele annak, hogj öszsze vészet el az Annya, De ha feljeb füstö-lőd à bogarat; s tavaszszal égésséges fiats kákot latz à lépben, ne busulj mert az olj kosárban Annya vagjon.

12. Nem tsalhatatlan jele az Anyát-lan Méhnek az is, hogj ha Aprilisnek vé-ge felé már here fiasitást találsz à lép-ben, mert à méh ha Annya vagjon ak-kor önt here fiakot, mikor már böven rajo és here fiasitása vagjon.

13. Az is bizonyos jele az Anyátlan méhnek ereszlés után, vagj tavaszszal, hogy kettöt, égjet, vagy hármat ereszt-vén, sok méh maradot à kosárban mégis resten dolgozik, vagj tavaszra

julván

jutván nehezen véſzi fel magát. Azért
minél hamaréb Anyát adgy néki; mel=
jet miképpen vihetz végben, meg ta=
nitnak a' következő tzikkelyek.

14. Ha egéb modot nem találſz, és
öſz felé, vagy öſzſzel véſzed éſzre, méhed-
nek boldogtalan sorſát, tsak egy ſzegény
rajt belé, ki ſzedvén előb kevés lépets-
kéit. Meljre nézve igen jo és ſzükſé=
ges rajzás idején olly ſzegény rajokot
meg tartani, és meg hagyni.

15. Ha öſzſzel anyátlan méhednek
Anyát nem athattál, vagy éſzre sem
vetted nyomorodot voltát, tavaſzſzal Ap=
rilis vagy Majusban nézd meg, meljik
kosárban találſz fiaſs lépet, vág ki egy da
rabot az olly fias lépből, vág vagy mess
Annyit, és oljan formán az Anyátlan
kosárnak lépébőlis, ted helyé fias lép
darabot, és valami vékony Szál kátskó
val Szegeſd együvé; abbol Anyát fog
nak magoknak tzinálni. De ha a'

kimetſze

ki metzet fias lépben, más Anya haz-
talál lenni, annál job ezt fel szegezni.

16. Rajzásnak idején igjis ad-
hatz Anyát Anyátlan méhednek. Ma-
sod vagj harmad rajat botsátván à
méh abbol fogj egj Anját. /: mert ezek
közöt három, négjis találtatik, de nem
az első rajközöt:/ egj kitsiny tsuporba re-
tekezd be az Anya méhet, és gjenge
ruhával feljül huzd bé, hogj ëme me-
hessen, meg le fuladgjon, tedd az Anyat
lan méh alá, és estve késön ereszd ki à
fogságbol, botsásd az Anyatlan méh közé.
Vigjáz, mert ha nappal botsattod közi:
be kijő, meg nem marad. Ëmek mas
modgja meg ez: A kosárnak felső részet
vagj tsupján tsinálj kes hegjel égj kus
jukat àhol égj méh béférjen, estve ke-
sőn Az Anya méhet botsásd bé, ot meg
marad és megbékélnek vélle à méhek.

III RESZ.

Az Heréről.

Az.

17.

Az Heréꝭ hasonlok a' rend sze-
rént valo méhekhez, tsak hogy bar-
nábbak, köptsössebbek, vastagab-
bak, és fulánk nélkül valok:
ezek semmit nem dolgoznak, ha-
nem ha az szegény méh gyüjtel
tudgyák költeni, haszontalanok
is külömben, hanem eresztésk
idején melegen tartyák az ujj
fiasittásokat.

18. Némellyek ezt tartyák
az Heré felöl, hogy az him méh-
nek neme, nemis oknélkül; mer
igen hellyes okokbol lehet ki
hozni, és meg probálni elsöb-
ben: Ha tellyességgel here nél-
kül taláfratik, valamelly ko-
sár egéssz Nyáron, tehát más
esztendöben bizonyoson nem raj-
zik: Másodszor; Hogy az Here
him méheknek neme, ebböl ki
tetzik

terjsik, mimely nagyob kokasággal, jol meg evet állopottal van az here, à méh között annál jobb rajt lehet várni, és elébb valo ereßtést. Ellenben: à hol késő és kevés ßamu à Here, késő és kevés ßegény rajt remélhetni. Ezen okokra nézve, ha ugy vagjon, nem kel üdő nep elöt meg ölni az Herét, mert nagj kárt, és hátramaradást okoz ember azzal méheinek. Terhében esnek pedig à méhek, az herék által Juliusban, de rend ßerént :/: többire Augustusnak vegi elöt, azután magok à méhek ki kezdik hajtani, meg kezdik ölni, és ha valamelj kosár September ig el ßenvedi az herét, és megölélet elmulattya, bizonyoson el véß meg azon esztendoben.

Az mondhatna valaki; az első gjakran à másod rajis minek utánna kosárba fogat tannak, fiasitnak, és feles ßám fiakot öntnek magoknak, noha heréjek nints, meljtől terhb eshettek volna, :ehát à here tsak haßon

talam

talan nem him méh. Feleletkönnyü
erre: mert égy az, hogy à mag méh mind
addig nem rajzik, és rajt nem botsát,
miglen ki bujt, meg eret, és ep heréket
nem lats, és ettöl à fiak terben nem elhen-
nek? más az ritka dolog, én nemis tapasz
taltam, hogy égy rajis here nélkül kosar-
ba fogattatot volna. Ehez járul azis
hogy à rajjal majd annyi régi méh menyen
el, mint à raj, ezek bizonnyára még az el-
mult esztendöben terben eshettek, és most
àz ujj kosárban szaporithatnak. Mire va-
lok volnának talám à herék, és miert szapo-
ritya, dolgozza, oly szorgalmatossággal
à tudos méh! ha ezek nem him méhek.

19. A mag Méhek mikor már à rajt
elkészitették, és számos fiaji jöttek ki à lé-
pekböl akkor szoktak herét önteni, azon
formán mint à rajt, tsak hogy különös há
zatskában, à miremű minden kosárban
rend szerén, tsak égy oldalában találtat-

nak

nak, otis à lépnek végein, meljek meljeb bek, és bővebbek à tajnak házainál. Az herék eppen semmit nem dolgoznak, mert à természet arra valo eszközöktől öket meg fosztotta, ugy mint: Állakotvagy fogatskákot és nyelvet (: mivel az igen rövid nem adott.

2.0. A melly kosár nyáron által sokat rajzik, à heréket sokáig szoktak meg szenvedni, holot rent szerént nem volna szükség. Azért igen jol tselek-szik à mékész nemis veszti jutalmát, ha tizen négy nap mulva az utolso ereszté-tés után mindgjárt ölni, fogjatni, és vesz-teni kezdi magais az heréket, ujjaival meg szorongatván, még à méhis segit né-ki. Avagy égy darabotska hálot kötven, meljen à méj ugjan általmehessen de à here meg maradhasson, dél tájban. mi-kor à herék bővebben járnak, à kosár júkára vonsza, é szerent fogdashattya.

És ha

És ha jol réa vigjáz, estve tsomoba
találja à kosár alat à herét, :/: ott fojthat-
tya meg őket; Jo és bizonyos jel az
hogy, ha méh elején Juliusban még ki
öli heréjet, jövő esztendőre idején fog
ereszteni.

IV. RÉSZ

Ha Szerentsés akarsz lenni méhets-
kédhez őrizd meg à széltöl, nedvességtől
melegtől, és hidegtől, old meg ellenségit, add
meg à velle valo bánásnak modgjáit, és
hadgy elégendő ellenségekre valo, hogy
à maga tulajdon munkája után élöd-
hessek, és ha történik, hogj inségre jutot,
azonnal segits rajta, igj osztán Isten segit-
sége által méhetskéd nek eléménetelin
kévánságod szerént valo állapotra; hozá-
sán bizonyos lehetz

A Méh Kertről.

21. Mikely méhed anyira szapor-
dott, Tavaszszal, vagj meg őszszel méhe

ker

Méhes kertről gondolkodgyál, meg-
nézvén egy jo virágos tilalmas heljet,
abban heljhez rekesd méhedet. Széles,
vizes, és büdös heljtől oltalmazzad,
fedelét, àvagy léssáját à kertnek ugy al-
kalmaztasd, hogy az esső kosárára
ne tsepegjen, mert az igen ártalmas, né-
ki, sem pedig kosárának ki jaro ajtaját
à fédél ne érje, mert mikor sebessen à
mezőről haza jő, belé ütközvén elvész.

22. Néz azért egy jo viragos ti-
lalmas heljet, à hol kaszálok, à vagy vete-
sek vadnak, és jo viragzok à mezőkis:
ha lehet olly köz heljt, à hol porgolát ker-
tek vannak, ha egy esztendőben egy felé
másban más felé járhasson méhed, és ott
epits kertet méhednek. Ha pedig oljan
heljre nem találsz, tsinald olj kasálo völgy-
ben, hogy à szelek, kivált az északi, és
nap nyugoti ne érjék, mert mikor à mé-

hed ki jár, à nagy szelekben el vész.

23. Keretben méhes kertedet nem javallom, hogj tsináld, mert erepztésnek idején egy másra szállanak, hanem az én itéletem szerént, job négy szegeletű kertben tartani. Vigjázni kel arrais hogj északra ne essenek à kosárok ki já-ra jukái, hanem délre, hogj egész nap :/: dé-ne felette :/ melegithesse à nap fénye, à nap kelet felöl valo részenélis, job à nap nyugoti oldala à méhes kertnek, mert hamarább meg melegiti à méh ko-sárokot fényével à nap, hamarábis kezd à méh munkához reggel.

24. A méh kertben ha lehet folj-moska mennyen be, à vagy à méhestöl husz, harmints lépésnyire légyen à viz, de két három ujjnál ne légyen méljeb abbanis imit àmot ki tetző apro köveket, vagy forgátsokat kel hanni, hogj kap

dossan

dossanak rea ittokban, és azokra álhas-
sanak, hogy belene huladgjanak. Ugy
kel mindazon által bánni, hogy à kosar
abá ne folljon, mert meg penészedik à lép,
ha vizes az alja, és az ártatlan meh
el vész. Hogy ha kezd olj folljomatska,
vagj ivo heljet tsinálni nem lehet, meljből
követs eket ülnének ki, /: mert à széljes,
nagj melj viz általmas à méheshez közel:/
tégj válúba vizet à kert közepibe, 's à
vizbe forgátskát hány, melyre à méh rea
ülhessen, és vizsel minden veszedelem
nélkül élhessen.

25. A méhes kertet igen jol meg
kel örizni minden féle márhátol, kel é-
kesitteni, apro gjümöts fákkal, külömb fé-
le virágokkal és méh fűvel.

V RESZ.

A Tavaszi kirakásrol, és ki botsáttasrol.

26

Mar à Jámbor méhet ki akar
van

ván teli rabságából szabaditani-
minek előtte el akarnád vinni, à mé-
hes kertbe, ha deszkán allanak, és
bogarai à deszkára le szallottanak,
|: ha le nem szállottak nem szükség :|
előre estve későn egy kevésse emeld
fel à kosárnak az alját, tégy valami
kis követ, à vagj alólja körös körül,
melj fel emelhesse két ujnyira à ko-
sárt, és à méhek à lép közé fel mehes-
senek à deszkáról, mert különben sok
méh maradna ott, mind el veszne. Az-
után à kosárid száma szerént készits
annyi ruhát, le terítvén mindenik előt
szép lassan, rendesen vedd fel à kosárt
à ruhára le botsátván, à ruhát teker-
gesd körös körül, és kösd réa szoros-
san valami hársal, vagj nádraggal, re-
re mindenikkel é szerént tselekedvén
szép gengén vid à méhesbe, hasonló
figjelmetességgel rakd le à kertnek
sövénye mellett léssája alatt nap

nyugot

nyugot, és észak felet valo részeiben el
keszitetet tötésbékre de ki ne oldozd
ott mindgyárt, mert à méhek bé lévén
rekesztve, és meg zaklatva Kizudul=
nak. Eszerént tselekedgjel mikor à
szükségtől Kentelenittetel esztendő" ál
tal égy helyből más helyre vinni méh
Kosáridat. Ennek à munkának pe=
dig leg jobb ideje Aprilisnek, és Szep=
tembernek közepe; Aprilis à tava=
szi ki rakásnak, September [: vagy ha
à szükség hozza Augustusis :] az ál=
tal vitelnek ideje. De arrais vigyáz,
hogy dél után estve felé vitesdel, dug=
dosd bé jól, hogy sohul ki ne jöhessen,
és enged ugy lenni, mig à nap szepen
feljö, akkor nyisd ki az ajtaját, le ol=
dozvan à ruhákat még ezzaka, mi=
kor meg tsendesedet vala à méh ko=
sárában.

27. Mikor à méhet égy helyről
más helyre akarod vinni, a vagy velle à=
karsz dajkálkodni figyelmetesen reá
vigyáz, hogy à kosárban à lép éllel ál

jon

jon fel vélle, mert ha feljebb à lép, avagy lep jára találod döjteni, egj mást öpve nyomván, egybe lapul à lép :: meg romlik, vagj éppen le szakad, meg sem fogod többé orvasolhatni.

28. A méhesben az állas vagj töltés, melyre akarod rakni kosáridot, magossabb ne légjen, egj vagj leg feljebb más fél araßnál, mivel ha fennéb találod rakni, egj az, hogj igen à ßél torkában ejted méheidet. Más az, ha à széltöl à kosár eleiben le találtatnak verettetni, vagj magokra esni, hirtelen, esö talál érkezni, vagj à nap tavaßszal, és ößzel gengen talál réajok sütni el veßnek.

29 Tavaßszal mikor méheidet kivágod, kitsiny lyukát hadgy kosárának, àhol két, három bogár ferhessen ki, ki valt à szegényinek, három, négy hét mulva nagyobb atskát; de midön látod, hogj már alkalmasint meg töltek bogarakkal kósárid, és bövséges az mezöben à virág nyisd meg egésszen kosáridnak jukait és tarts d ugy egész Sz: Lörints napig, akkor

kor meg küssebbitvén, az után Augustus végi felé leg küssebbre tsináld. Mert abban valo restség miat, sokkal töb méh szotot el veszni mint egjéb àkár melj gondviseletlenség miat. De aztis észre kel venni, hogj à száraz esztendöben hamarább kel azt parakticálni, hogy sem à Száraz esztendöben, mint hogy akkor à tolvaj méhek, à darások (: kik nagj kárt szoktak méheidnek okozni :) sokkal gjilkosabbak szoktak lenni.

30. Azt adom okul avagj tanatsul à figjelmetes gazdának, hogy ha lehet magátol ne tartsa messze méheit, mert jobban kéztöl tarhatja, job alkalmatossága leven à gondviselésre, és hogy vissza hangozo heljre, (: ha nem kételen :) ne rakja feleteb büdös tisztátalan heljre ne tégye. Tudom ugjan, s. magam lattam égj jo sor méhet égj nagy rakás ganéj mellet, sok, és szerentsésekis valának égj darab idejig de ugjantsak el lankadván, à büdös görben, végre el kezdének hullani

lani, x. majd mind el veszet hét, nyors, esztendő mulva, job azért más féle hejt tartani à vagj job féle hejt nekik valosztani.
Tapasztaltam én aztis hogj jo sor méhet egj epületnek észak felöl valo oldalában rattanak vala ki, ugj hogj egész nyáran által azon epület à nap fényét töllök el vonta, kevés haszonnak, mert fél annyi mezek sem volt, azokhoz képest, kiket à nap jol ert, kivált reggeltöl fogva délig.
31. Eddig hallánk à tavaszi ki rakás=rol, szoljunk immár à ki botsáttasrol. El késülvén az elöbbeni napon; tiszta, és eselekedettel, x. szándékkal botsásd ki méheidet à kosár oldalán ki bontván kitsin, keskeny lyukait.
32. Ennek à ki rakásnak, és botsáttásnak leg job ideje Aprilisnek első hete, és ezen hétnek szereda, vagj Tsütörtök napja, mert à mint à Filosofusok tartyák, és mondgják. Omnis actus fieri debet sub sua Planeta. En pé neig

nig azt olvasom, hogy à méh ki rakásnak ∴ botsátásrol Planétája szerebán, és Tsütörtökön vagyon, Aprilisnek elsö hetiben. Mind azon által, ha akkor szép, tiszta, tsendes nap fény nem találna lenni, job varokoz.ni, az alkalmatos üdöre, nem gondolván a planétával.

33. Itt immár, ha azt akarod, hogy méheid jamborok, és szelidek légyenek, botsass ki fejél ju gyapjat, à méh kosárnak likakára vonvan, hogy meg mászhassák mikor ki jönek, mert valamint à farkas fog, és à farkas gége hatalmas, és bizonyos à gonosszágban, predálásban; Ugy szinten bizonyos à fejer juh gyapjuis à jamborságban.

34. Nem kel irtozni az haragos méhtöl, mivel mindenkor job az jámbornál, mint hogy erössebis: hogj haragosok légjenek ezt tselekedd: Keszits veres

posto

posto, vagy vásza darabokot, azt vond à kosár lyukára, had mászhassák meg, nagy Sympathiaja van à méhe=nek à veréshez. Ha ezt à veres postot meg kenik kakas vérrel, és ugy vonod à kosár lyukára, annál gonoszabbak i. mérgesebbek lésznek. Söt ha hangja tojással kened meg annális kövéreb=bek, jobbak, és haragosabbak lésznek.

VI. RÉSZ.

A Méhekkel valo mindenféle bánásnak modgyárol.

35

A Tavaszi ki rakás, és ki botsáttás után rendszerént, tudni kel mind kelesség kasznoson à méhekkel banni, i. dajkáladni. Azért à magos füvet |: mint hogy az ártalmas :| gyakron le kaszáltasd à méhek elöl, mert tavasz=szal, vagy öszszel à gengé bogárak,

vagy

vagj nyáran általis à gjenge rajok
ki járván, illjen árnyékos, füves helj=
re le talalnak esni, hullani, 's az üdő
nem igen meleg, minek előtte onnan
fel kelhetnének félő hogj elne vesse=
nek. De arrais kel vigjázni, hogj
à föld előttek egésszen puszta ne le=
gjen, mivel az oljan föld tavasszal, és
ősszel nedves, és hideg, nyárban pe=
dig poros szokot lenni. Igaz pedig, hogj
à nedves, hideg föld ártalmas à méh=
nek, à porossal egjütt, mivel ha à po=
ros földre réa esnek, és mingjart
fel nem kelhetnek, hanem futkosni,
járni kell nékik, réa tapad à por
virágos, vagj virágtalan szőrös labots=
kajokra, és annyéra oda tsomosodik,
hogj osztán alkalmatlanok à felkelésre.

36. A méhek tövül valamit
dolgozni leg jobb üdő, vagj igen jo
reggel, vagj még job délest, midőn

már

már bé takarodtak, vagy takaro:
dáshoz készülnek, ⁝ nyárban hold
ujságon job à méhekkel dajkálkod=
ni, télben pedig hold fogytán-

37. Aprilisnek második heti=
ben ⁝ ha ki rakhad volt elsöben ⁝
dölts le egyik oldalára à kosárt,
de ugy hogy á lép éllel atjon fel=
felé, seperjki égy seprü tollu=
val minden gazt belölle ⁝ nagy
bajtol mented meg méheidet, és
ha magad véghez viszed, nagy
munkátol szabadittod megy
öket, kik noha annak idejében
ki tisztittani el nem mulatyák,
de sok üdöt töltvén velle, más
hasznos munkájokban gátol=
tatni.

38. Nagyon irtoznak à
méhek à fekete köntöstöl,
nagy hajtol, és nagy szakál
tol.

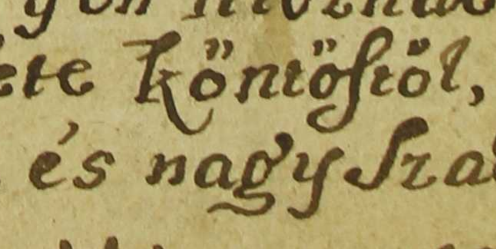

tol, azért ha tehet à kis vélle ßok-
tak banni, rájok gondot viselni, Fe-
jérben öltözzenek, rövid hajat, és
ßakállat viseljenek, és tartsanak
avagy azokot minidön munkában
vadnak jol bé takarják.

39. Midön latad, hogy már Au-
gustusban ki ölte heréjét à méh,
meg tißtitván jol az alját kosára-
nak, tört sot rakhatz à kosár alá,
meljel soványságokot frisselhessék,
lankadságokot erősithessék. Tsak
hogy tavaßßal, vagy nyarban /:
mint némeljek ßoktak:/ ne sozd őket,
mert à so miat könnyen ki han-
nyak még haßonra valo fiatská-
jokotis, és igy gyakron à rajzás-
tolis meg ßünnek.

40. Tégy szurkot ereß-
tésnek idején à méh kosárhoz
közél, három, negy x. töb helyre-

is

is, darabonként, meljek à lépet rako méh, lépet jobbat folaljassa à kosár oldalához raggathassa.

41. A tavasszal ki rakot mag méhet meseld meg, avagy tisztisd à meg veszet léptöl üctö napdött, semmit ne gondolj à ujsággal, hanem inkab vigyáz arra, hogy bővséges virágle= gyen à mezőben, és mikorà méh már jol fiasitott; ezt pedig azért ak= kor, mert à méh jobban tudgya à jo, és meg veszet lépnek különöstete= sét, és ő soha az egyszer erössen meg veszet lépben nem dolgozik, an= nak okáért hüsséges meg vami jo= fiasittását à metzéssel, hogy ne talám à jo és tiszta lépet ki neszedgye em= ber melyben különben fiasitot volna Némelyek ugyan meg metzik tsak hamar à tavaszi ki rakás után, vagy még mingjartis ezen okbol: hogy à

Szegeny mehit magon bagyaztya,
és munkától el vonsa à meg veset
büdös lép. De éltesd tsak mikor
ki botsátod tavasszal: meg pöldös=
vén:/ jo éged borral, à vagy jo erös,
sós porral, essre vésed hogy enyhit
teni fogja badgyatságát, és duplá=
son meg fizeti annak árát

42. A Szegennyit, hogy ha még
jol nem fiasitat, ne mesd meg akkor,
hanem várd meg had fiasitson, és
akkor ha meg vesztegetteten lépet lás
benne vagdald ki, ki mint helyre à
lomlásnak, nintsis helye à vagdalás
nak, valamint à jo fiasitot kosárokot=
is, ha szép tiszta à lép bennek ugy
kell hagyni, és még nem kell metszeni.

43. A méh metszés pedig esse=
rént lehet végy egy fazékba száraz
tehen ganéjt, gyujtz meg azt, de
ugy hogy ne langaljék, ha nem tsak
füstöljék, tartsd à kosár alá, de

ne

ne solaig, és fel mennek à méhek, ugj hogj bátran bánhats körülletted, nésd meg à fias lépig, és ha meg lobbant, öszve töröddezet, himlös, peshedet, penészes, vagj egér rágta lépet vészesz eszedbe vagdald ki, ne gondolj vélle, ha méljen vanis be à kosárba, de jol vigyáz réa, mindazon által, hogj à fiasitást meg ne sértsed, mert ha igen fen= ten esik à tördelés, vagj rágás, à fiasit ki hányod léppel edgjütt, ezt pedig kár és romlása à méhnek

44. Szibor à méhet meg met= szed öszszel, vagy meg ölöd, hadgyd meg à lépnek tisztájából, meljet à kosárbol ki vettél, és fonalba, àvagj tzérnába füzvén, tedd ma= gos száraz heljre, hogj à méh hozzá ne férhessen, és tisztán szárazon álhasson, ennek hasz nát vészed; mert ha erössen

meg

meg talált veſsni à nyavaljás
mélnek lépe, tavaſſal bövirág
idején ki kel egéſſen ſedni, és
ebböl à tzérnabol tartot téſzta
lépböl kel heljében mást ſegez=
ni fa ſáltával, és igj à nyaval=
jásbol egéſségést, à ſégenyböl
gazdagot és jot lehet reméllení.

45. Mikor méheidet meg
medſed tavaſſal, à meljik igen
kövér, és kevés neki az üres lé=
pe, fél felöl ſed ki az üres mé=
zes lépet, az után jol ſiaſit, és
job etein ereszt. De réa kel vi=
gjázni mindenkor, hogj ha mé=
zet ſértes meg, annak heljét
liſtel, avagj ha az is nints por=
ralis bétel hinteni, hogj à rol
valj méhek, vagj à magadeis,
à mézet meg érezvén réa ne

rontzak

rontzanak, És minek utánna
à metzést el végezted volna,
fud à vagy pöcdösd meg min=
deniket jo erős édes kedvü bor-
ral, nem veßted jutalmát.

40. Szükséges volna à Szor-
galmatos igazdának hogy ha min
den héten égyßer méh kosárinak
az alját, meg seperné, és tißtittan
mivel à méh lábairol à virág m
salékbol le ßokot hullani à ko-
sár alá, azon morsalék hulladé
bol pondrok teremnek, à pondr
bol pillangok válnak, kik à lép
zé ha verhetik magokot, tojni f
nak, s azon tojásokbol ßamta
lan pondrok teremnek, meljek mi
à lépet meg emeßtik, mint ponk
lojokkal à méretzkét bekeverve
büdös, döhösségokkal az egész ko
sárt

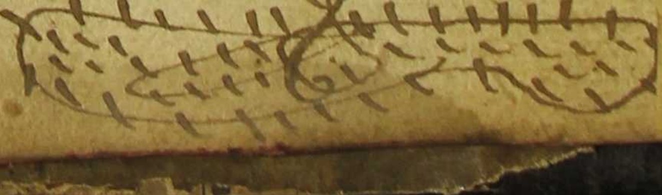

sárt el veszitik.

47. Midőn némellyek latyák, hogy virágokon, és meg terhelve jő a mezőről haza a méh őrvendeznek, gondolván, hogy viaszszot hord; de ha jol rea vigyáznak, észre veszik, hogy korántsem ugy van a dolog mindenkor, a mint gondolják, probálják bár, és probálni, tapasztalni fogják, hogy méh kenyeret hord gyakrobban, mert ha egy öreg kosárt meg szemlélsz, mellybe észre veszed, hogy leg többet hordnak a méhek ollyast, tapasztalni fogod, hogy semmi uj lép nem találtatik benne az esztendőnek végi feletis, noha a méh magában jo, és sok effelet hordot esztendő altal kosarába. És noha a rajotska, néha két hét alat a kosárnak feletis meg rakja léppel, még sem vehe

tedt észre hogy valamit hordot
volna belé. Nem más pedig enne=
az oka, miért hordanak annyi
méh kenyeret a mag méhek, mert
sok gyenge fiatskákot kel taplal=
niok, és magokis azzal élnek nyá
ron által.

A szeles, hives, esztendö.
A méhnek igen veszendö.

48. El sarasztyák magokot,
és a rajzást, vagy szaporodást el
mulatyák, hogy ha hosszus jo üdö
szolgál a méheknek, és elé menete=
lek a rajzásban kevés lészen, meg
gazdagittyák ugyan magokot, de
nem sokra szaporittyák a kosá
rok számát. Innen közönségesen
tapasztaljuk, hogy valamint a ned=
ves üdöben leg többet rajzanak
ha nem felettéb valo a nedvesség
ugy szinten a száraz esztendöben

leg

leg töb mézet gyüjtenek à méhek, ha nem felettéb valo à szarazság. Azért tanátsolják nemellyek, hogy ha száraz à tavasz bekelö'ket reteszteni, minden harmadik nap után egy nap, hogy így à fajzásrol: is tétlenittessenek gondolkodni.

49. Ha méhed fiasittani; i: fajzani nem akar, à mezöröl hoz egy tekstenyö hangyát fészkestöl, és tégy mindenik alá égy jo marokkal így böségesen szaporit. Avagy Husvét elöt gyüjt egy fazékba nagy file hangyát, melljet medve hangyának neveznek, és à tögy fákon elég találtatik, égy néhányat bo: tsáss à kosárba, had fussa meg, meg látod (: ha egyéb baja nints meg oldozora el kezdi az eresztést. à vagy idején tavaszszal ju tejjel kenegesd à kosár jukát. Vagy végy Rohmillát melly magyarul

grosslan

oroszlán láb, főzd meg jol serbe-
tegy egy kalán tiszta mézet hozza,
add meg innya à méheknek. A Ter-
pentinatis, ha égy tálba töltöd :/:
öszve elegyited vizzel, mézet tölt-
vén hozza, és à méheknek innya
adod, szaporodabbak lésznek.

50. En ugyan azon tselekedtem az olyan heverö méhvel, mely erészteni nem akart, hogy készitele-
nittessék az erésztésre, à kosárnak alját /: de kivált à lyuka körül :/ ürömmel jol meg dörgöltem min-
den harmad naponként, alájja tevén égy jo tsomot, nem hadtam nyugodni. Irják némelyek hogy Chelidonium à vagy fetske füis jo ezt praktikálni vélle.

51. A méhre figyelmetesen vigyázni kel kivált tavaszszal, midön késön nyilatkozik ki az üdö hogy éhel meg ne haljanak, és ak-
koris

koris mikor zurzavaros üdő vagyon,
és valamelyik kosár eledel nélkül va-
gyon. Olyankor mézet kel estve ké-
sőn neki bé tenni tangyéron à
kosár alá; de ha lép nélkül tejs
mézet eleibe, apro forgátsot vagy
dalo fonal, vagy szalma darabokot,
hány felyül, hogy meg álhassan à méh,
és à mézbe ne dögöljék.

52. Hasonloképpen à rajok-
nakis mikor essös zurzavaros üdő
tart égy. hetig, negyed ötöd napig,
el ne mulasd ennik adgy, az feljeb
emlitett mod szerént, harmadnapig
étlenis el ülnek, de azután mindgyárt
hullani, veszni kezdnek. Ézt pedig
mindenkor estve nap haladot után
vid végbe, hogy à más méhek meg
ne tudgyák, s. rajok ne rontsanak
mert felette nagy vér ontás lészen a
kevés mézért.

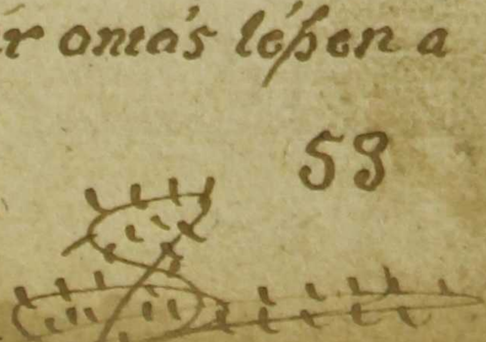

53. Ha meg nem akarod
méhedet ölni s. fojtani, hanem meg
akarod tartani, iljen modot ád az
erdeltji Méhetske elödbe, s. pro=
báltákis sokan à méheszkedés=
ben szorgalmatos gazdák, végj
égj üres arra el készitet jo kosárt,
mejnek az alja szintén olj böségü le=
gjen, mint annak à kit ki akarsz ker
getni, mézet el akarod venni, terits
valami ruhát áz üresre, és hozza
kötvén jo szorossan az alsó kerüle
tit feljül, ted fel forditva olj
szék közé, mint égj dagasztó szék
àvagj árnyék szék, annak utanna
fel vévén hirtelen azt, meljet ki
akarsz kergetni, ted réa égjenesen
az üresre, és arra már réa köt=
tetet ruhával kösd által ennekis
az alját, hogj égj bogár se jöhes=
sen ki, annak utánna fordisd
fel

fel, hogy az üres kosár feljül marad
gyon. Ezek meg lévén ürögesd lássan,
:/: halkak à teljes kosárnak oldalát
kezdedek, hol égy, hol más felöl,
hol aláb, hol feljeb, de közbe, köz=
be megis kel állani, :/: nyugodni. Meg
lád egy két ora alat nagyob részint
fel mennek à kik pedig à lép közöt meg
maradnak, mikor à lépet ki szeded,
seperd le seprü tolluval /: Job ha
az uj kosár elött :/ fel keresik, es
találják társaikat. Ezt pedig ha
dél elöt cselekedted, nap fel jötte
elöt kel egybe kötni à két kosárt, és az
után ugy kel veregetni az oldalát, és
minek utánna egy vagy más fél oráig
doboltad volna, szünnyék meg, és
had légyenek egybe kötvén csendes
ségben nap haladatig, akkor ol=
dozd fel, és azt à kiben hajtot=
tad ted helyre, à másikbol szed
ki

ki à lépet, s' kergesd társaihoz à
benne lévö bogarakot. Ha pedig
dél után tselekedted, estve késöts
kén mikor jol haza takarodtak
à mezöröl szükséges véllek igy bán
ni, és egész éjjel hadd légyenek
tsendességben jo reggelig.

54. Hogy ha oly henye mag
héhed vagyon, à mely tsak heverés
sel töltötte el egy nyart, és nem eresz
tet, à más nyartis tsak ugy akarja
el mulatni, s' már juliusnak fele
el tölt; noha ugyan az ilyen öreg ko
sárokot valamint az idején valo
rajakotis, ritkán lehet veszedelem
nélkül ki kergetni, de ugyan tsak
kolompozd ki, ha tetzik.

55. Juliusnak közepe taiján à
mely kosár másodgyát, avagy har
madgyát el eresztette, és ki akarod
kolompozni: àmint szükségesis, hakk

vés

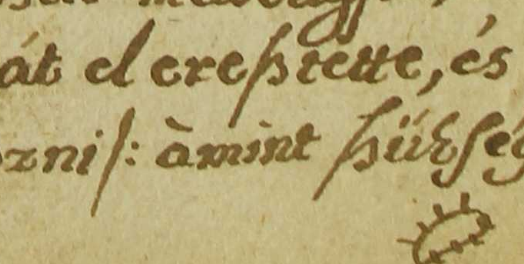

vés bogár maradot benne à rajais
ſegény:/ masodik éjtzaka mingyárt
az öreg kosárbol kergesd à méhet
az ő utolso rajára, és meg fognák
együt békélleni, maradni, jobis len=
ni. Ha pedig Juliusnak végi fe=
lé találja utolso raját botsátani
valamellyik, ketelenitettél ő ſerént
tselekedni, mert külömben semmi
haſznát rajának nem fogod venni,
még mag méhednekis: ha nem ha
kivált keppen valo jo üdő ſolgálna
Augustus, Septemberbe, és à raj külöm=
ben jo, és nagy volt, à mag méhis fe=
lesed magával maradot.

50. Nem fogod kárát valla=
ni, hogy ha Nagy Boldogaſſon
nap tájban meg viſgálod minden
rajaidot, és meg probálgatod ne=
hézſéget, melyekben ha két kupa
mézet

mézet /: más felis néha elég:/ nem itélſs lenni, fogod azokot, meg né=zegetvén à mag méheketis, ki=vált azokot, meljek kettöt harmat=tais ereſztettek, és kevés bogarak ta=paſztalſs bennek, föképpen ha éſzre=véſſed, hogj anyátlanok maradtak, kü=lön külön à rajokot, vagj à mag méhez hajtod, vagj pedig à mag méhet à rajhoz. A kosárt ujjoddal kopo=gasd meg, és ha meg zudul ben=ne à méh de hirtelen meg tsende=sedik, kevés benne à méh bizo=nyos, ha pedig erössen hoſſzason zeng, böv benne à méh bizonyos jele. Ide jarul azis, hog à lépnek feketesége, nem tsalhatatlan jele à méh alá valo voltanak.

57. Ahelj nag szorgalmatoſ=sággal, és munkával à méh mézet,

hard

hord azonnal bé zarja meg tölt
lépben lévő hazatskáját, meljet fel
sem nyit, à télnek elötte, hanem
üdő közben méh kenyérrel viaszszal,
és egjeb olj eledellel táplálja magát
à minémüt kivül talál. Ha azert
te mézet akarsz szedni kosárid=
bol/: à gazdagbol veheti nemis
árt:/ Sz: Lörintz hetiben, akar
elötte, akár utánna visgaled meg
jol meljik leg gazdagab méz dol=
gábol, füstöld fel jol à bogarat,
és az ves mézes lepet ved ki, ha
igen gazdag à mellette valotis ki
veheted jo éles hoszszu méhész
késsel, de olj mértékletesen bon=
nyak vélle, hog' mind telelésé=
re, mind à tavaszi sovány üdőb=
re vigyázz.

58. Mikor méhet akarsz va=
lamelyikeb

lameljikéből venni, és ſzedni, dél
után öt, hat orakor fogj hozza, mert
viradtig meg tiſztogatyák magokot
reggel oſztán nem érzik meg à
sebherést.

59. Hogj pedig à méh meg.
ne marjon mérges fulánkjával
mikor velle dolgozodol kend meg
kezeidét és ábrázatodot méh füvel
ſ: deakul Melliſsa nem annyira mar=
ja à méh. Ha pedig valamelj veſze=
del meg talátja tsipni, kend ottan
Kánfor Spirituſsal, vagj tsak kan=
foros égetborral is, ha meg kenek
meg nem dagad, és fájdalmát eny
hitti. Haſznál à hideg vas, atzél,
hives fü, földis, ha heljét à marás=
nak nyomogatod, mert enyhitteni
fogja à fájdalmat

60. Én probáltam, és meg nem
mart

mert akkor, mikor à veres keri mágvának levelét virágjával, àvagy tsak magára levelét egy be rontván, törvén annak vizet vettem avagy egy fazékban meg föztem, és annak levével meg mostam kezeimet. Sokat használ à vizeleted-is, ha abban meg mosdol, és fenyö szurokkal meg füstölöd magadat.

61. Ha meleg üdöben meg talál à méh marni, egy kevesse onnan el meny, mert nagy mérges büdösséget sokot fulánkjával együt à méh ki botsáttani, meljet meg az emberis meg érezhet. Meljre nézve midön épre vesik à mehek, hogy valamelyikk körüllök nagy bajt érteztet, azonnal környül fogják, és minden modon bosszut kévannak állani, amannak szerelmiért.

62. Ha inkáb mar most

à meh

à méh, mint ennek előtte, sőt
régecskét nem szenvedhet, bizo=
nyos jele à következendő nyo=
valjadnak.

63. Mind ezek után kévánná
azt tudni nem egy hanem több gaz=
da ember mikent kellessék à mé=
het jo moddal meg ölni, de ennek
sok modgya lévén, én tsak né=
meljeket említtek. Némeljek
szalmából füstöt tsinálnak egy
gödrötskébe, arra tartyák kosá=
rokat, és à méheket úgy fojtyák
meg, de ezzek hamar meg nem
fuladnak, és le nem hullanak,
azért gyakron meg füstölődik à
méz az által. Hanem ha tetzik
tselekedd ezt. Végy két ujnyi szél=
lességre vagdalt vásznat, vagy
ruhát, martsd be meg olvasztott
büdös kőbe, az után midőn
már meg hült, vagdald el két

ujni hosszuságra, hog mindenféle
Eet ujni legyen, az után áss egy göd-
rötskét a kosár hoz közél, szurj
belé két vesszötsket, meg hasitván
aioknak felsö végeit; tegy minden-
ben égy büdös köves ruhát, gyujd
meg ted reá hirtelen a kosárt,
dugdosd bé jol az alyát, hogy so-
hult ki ne jöjjön a füst. hirtelen
meg szoktak fulni. Avagy a pö
feteget tedd tserepbe szénre, annak
is füsti le hullatya a méhet. x égy
kosárnak elég egy küsded tojásni.
54. Hogyha kevés a méh a ko-
sárban, ha annál gazdagabb volnais,
meg ládd el kell néki vagy égy
vagy másképpen vesszni, melyre
nézve jobb azt meg ölni, hogy
sem mézestöl elveszni, hanemha ked-
vezni kévánnál néki, és mag mé-
nek meg akarod hagyni, hajts

belé

belé égy ölni valo rajt, jo mag
méhed lészen jövendöre.
§ 65. Ne öld meg a Méhet ha fej
tiszta, károz alépe, ha szintén ki
teleléſre elégendö méze nem volnai
de máſként feles bogara vagyon,
hanem inkabb Sebtemberneк vé-
gén, adgy elegendö mézet néki, é-
zaka hadd horgyák fel, jo méhed
léſzen jovendöre

VII RÉSZ.

A Méh koſárokrol.

§ 66. A koſár venikéböl, vagy ra
kotya, és füz veſſöböl égybe fonatta
tot épületetsék, melj minél öblöſebb
sen à tzupjánál annál job. De más
hajlékais van à méhnek, meljet küpü
nek neveznek, ez deſzkabol ab öt
darabba vágván à deſzkát, néget égy
aránsu hoſſut jól égyb. szegezvén
láda formára, az ötödik küsseb da
rabbol az edgik végét tsináljad be-
égy.

gy küs lyukat hagyván ki já-
ásra, az oldalán alol felöl, ebbe igen
o tartani à méhet, mer egy az: hogy
fenyö fa szurkos sokot lenni, és
méh nagyon szereti, más az: hogj
obban curálhattya ember à küpük
ben à méhet, fel vehetvén à fedelét,
nemis olj könnyen romol meg benne
à lép, nem férvén hozzá à szipoly és
az esső. Harmadik méh ház, melj
nü közöttünk találtatik à Tökc
melj udvas fából ki vésettetett,
feljül deszkátskával bészadoltatot
udu, vagy epület, melj hasonto josá-
gu à küpühöz, tsak à szuh belé
ne essék.

§ 7. Nem szerentsélletem, méhei-
vel az oljan embert, aki méh kosári-
val nem sokat, vagj igen keveset gondol,
azertis nem tartnak némeljek örökös
méheket, mert vagj felette valo, vagj

Bitsiny

kitsin à kosár, mellybe fogyák, vag
tapasztatlan, penészes, büdös, s. tisztátalan
meljben tartyák méheiket. Meg vallom
én nékem nem tetzik egy kosár is mely
egy vékánál küssebb, sem à mellyy má
fél vékánál nagyob, mivel ha egy vé
kásnál küsseb à bele fogot méh min=
denkor kitsin, és nyomorult rajt szolo
adni, meljk kitsin à haszna is, ha pedig
más fél vékásnál nagyob, bele fogván
à rajt, meg irtozik à nagy pusztaságto
fel nem veheti benne magát, s. nem is
örizheti, s. oltalmazhattya à mint kelle
ne kevés gyüjteménnyét meg kedvet
lenülven à nagy epületben. Ha tapasz
tatlan s. lyukas ládszanak oldalán, ve=
szedelmes, mivel utat mutatz ellenségi
nek, à koborlo tolvaly méhnek, à ha
mis rekozlo daráznak, à ronto méte
jes szipoljnak, és büdös bogaraknak.
Ha pedig penészes à kosár, büdös, és
tisztátal

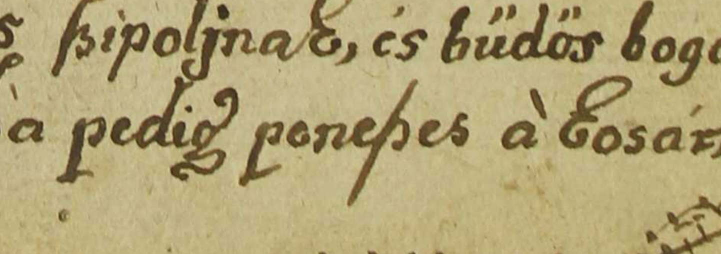

tiſtátalan ſeleire ártalmas à méhnek.
xitbánis marad meg benne, ha meg ma=
radis egéſségtelen léſʒen mind halálig.
mert ő tiſta, czinos állatotska, nem ſʒen=
vedi à tiſtátalan tsunyaságot.

68. Keszits azért, ha tanátsom
tetſʒik, és Isten ſegitsége által méheid
nek elő menetelin, s: kivánságod ſʒerént
valo állopotta hozáſan à Tavaſʒ örvendez=
ni elein valo első nagy rajaidnak (: ha ſʒin
ten két raj egyben találtis ſʒállani :) más
fél vékás kosart, à masod, és első késői
rajnak égy vékást, de ha kettő ezek kö=
zül égybe ſʒállona beſʒoghatod más
fél vékás kosárba.

69. A kosárnak ſʒáma ſʒerént hozz
égy rakásra tehén ság ganét az ereſʒtéſ=
nek jóval előtte, jó bővön hammat roſ=
talj közibe ugy hogy fele hammu
legjen

legyen, annak utánna gyurd jol
égbe, és ha kemenynek iteled lenni, tölt:
vizet réa; és meleg léven ne sajnoljad
kezedet, hanem szép vekonyon tapazd
meg à kosárt kivül mindenütt, elkezdvén
à tsupjánal egess az aljaig, hogy sohult
általt ne láss rajta. Az hammu arra
valo, mert nem engedi meg annyira
hasadozni, és à Szipoly sem teremhet
annyira benne valamint à vekony ta=
pasztás alatis. De ha meg találni né=
mely helyen hasadozni, ujra bé kel az
hasadozást mázolni.

70 Minek utanna à kosárokot
meg tapasztottad volna, ugy hogy sohul
által nem ladsz rajta(: aki járo lyukat ki
vevén:) és jol meg száradott volna, csi
nálj szalmabol egy kevés tüzet, had lan
galjék jol, tartsd réa à kosárt kétszer

haromszor

haromſsor hadd perselődgyék meg
jol belől. Minek utánna ezt veghez
vidted volna kosáriddal, akar ujjak,
akár pedig regiek, és otskak légyenek,
tsinálj mindenikbe keresztűl à deretkán
kereszt formara fát, oljan vastagsá=
gut mint egy nyárs, meljhez à méh
hozza ragasztván lépet, nem olj könnyen
szakad le lépe, de ha nem tetszik ez=
zelis maradhat, mind az által kön=
nyen nyáron által kortis valhatz.
Mind ezek után vid el méhes kert=
be kosáridat, tartsd száraz tiszta hel=
jen mig ereszttenek à méhek, s: akkor
fogj rajt beléjek.

71. Ha szinte à kosár régi és pe=
néßes talál lenni, mind azon által ked
vesse teszed elöttök, hogj ha az szal=
ma tűzön égy néhánysor meg for=
gatod az elöb emlitet mod szerént
és édezdebbekké fognak à méhek az
oljanban lakni, dolgozni, mint az

Ujon

oljan uljban, meljet meg nem per=
selltek à tüzön meg nem forgattak.
Noha à kosárt jol meg perseled tözö
és annak modgya szerént el készited
megis égy néhany ejtzaka égy
más utan mint egerek, ug fognak rats
kalni à méhek benne, mert soha ember
à kosárt ugy ki nem tisztittya, és el=
nem készitti, hog abban à bé fogot raj
valami gántsot ne találjon.

72 A kosárrol ha viaszas és
volt még benne méh, ne vakard le erös
sen à lépet az oldaláról, söt az ujjab-
nakis viasz darabotskát vévén raggasd
imit amot az oldalához belöl à tetejé
felé à porosságba vagy tsupjábais
tévén égy fél dionyit, az után tartsd
à szalma felibe, hogy rajta meg lá=
giuljon és el folyjon, jobban kedvellik
az iljen kosárokot, és hamarábis rakod
nak bele, mint másokba, mivel az
iljen viaszas kosárokhoz könnyebben
is

is hozzá tapaßtyák uj mumkatskájokot.

73. A melj kosárbol ki döglöt à méh, s: ßep tißta egésséges lépe maradott, ne rontsd ki, hanem ßáraz heljen meg tartván, ereßtésnek idején fogy rajt réa, mert sokkal jobban fel véßi magát, mint sem az üres kosárban. Velemis történt nem egyßer, hogy à régi kosárbol ki dögölvén à méh, hol idején ereßtet, hol késöi rajt fogtam belé, és igen jo let. Azis meg történik sokßor ha oljan heljen tartod à méh nélkül valo lépes kosárt, hogy magoktol belé mennek; Söt még à más ember rajais fel találván belé mégyen lakni. s sokkal jobban fel vették benne magokot, mint sem más Uj kosárba fogot rajok.

74. Némeljek azt praktikálják minek elötte à rajt bé fognak Anissal, és egyéb jo illatu füvekkel ßokták meg Füstölni à kosárt mások penig Mézzel méh serrel és egyéb nedves édes

segetsel

ségebbel szoktak meg tortsolni, fun-
ni, pögdösni. Én pedig ha jo finum
borom nintsen, meljel meg pögdösnem,
czak méh süvel szoktam belöl meg
dörgölni

75. Hogy à kosárt szeresse à
raj, belölle el ne mennyen, és kön-
nyen belé szálljon. Nagy Boldog Asz-
szon nap után reggel akár melj héten
és nap meny ki à mezöre szedgy égy
be mindenféle virágokot, meljekröl
szokot à méh dolgozni, és abban az üdö
ben találtatik, annak tsak à virágát
meg szedvén és szárasztván árnyékos
heljen, tedd égy üvegbe tölts réa mé-
zet, öszvel asd el üvegestöl égy han
gja bojba, vagyis tsombikba de köt-
vén jol az üveg száját had teleljen
ot, és had mász haszsák meg az hangyá
Tavaszszal vedd ki, és rajzásnak idején
mikor à raj ki szál, végy abbol à vira
gos mézböl égy keveset, tölts vizet
hozzá

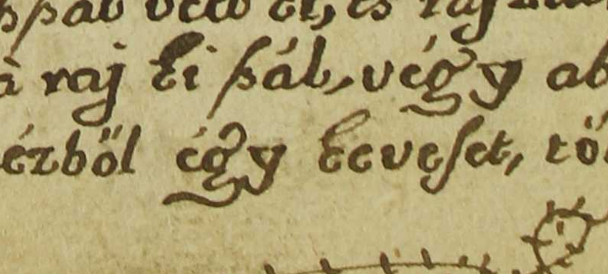

hozzá, jol egybe keverven, à kosárt hintezd meg vélle, igen szereti, és inkább mégyen belé, söt ha meg nem hagyod szállani à rajt, hanem az oljan meg kotsoltatot kosárt közibe tartod, sietve belé mégyen magátol. Vannak à kik erössitik hogy ha valamelj fát meg hintez ember azzal à succussal à raj mindenkor arra szálni fog.

76. Nemeljek aztis tselekszik, hasznosis, hogy midön valameljik méh, másodgyát, vagy harmadgyát botsátotta volna, azt meg tisztitván az Anya hazoktol, ha Anyát találnak bennek jo, hanem az oljan masod harmad raj. nak kosára elöt döglöt Anya méhet keresnek /: mert à méh egy Anyánál többet meg nem szenved, a többit meg öli s. kosárábol kihordgya:/ és mikor à méh ereszt azzal dörgölik meg à kosárt belöl

lől magáraís belé mégyen à raj.

VIII. RÉSZ.

Az eresztésről vagy rajzásró[l]

77.

A. méhek fajzásoknak idején Apri=
lisben, elébb vagy hátrább szokot lenni.
midőn tojáts kájokot le tészik hazatss=
kájokban, meljet az emberis világoson
meg láthat a lép közöt, melj nem nagyo[bb]
egy mák szemnél, :/: oljanis, és aztà mé=
hek melegen tartván, kotolják

78. Minek utánna à méhek tolja=
sokon hevertenek, és már ki költötték
volna nem külömben bánnak véllek, min[t]
madár az ő fiával, szajokban eledelt
szoktak hordani azoknak, és egygyiket
à másik után etetik majd két hétig
de minek utánna növesebet vettek vol=
na bé záraltatnak viasz fedéllel, és
ben maradnak majd annyi üdőik,
aktor.

akkor osztán el változnak, i. mago=
kot a fedélen által rágják, és szárnya=
son bunak ki a fogságbol. Midön
a lép közül ki jönek, egész testek szárnyok=
kal együtt hammu szinüek, de ez a szin
nem sokáig tart, mivel tsak hamar
el változván, barnák lésznek és ebbenis
maradnak az állapotban mig meg öszülnek.

79. Szokták a méhek másszoris,
de kivált rajzásoknak idején napjában
rendszerént tsak egy szer bizonyos idő táj
ban az ö kosarok elöt játszani, és oly sü=
rün küs be járni, mint ha ugyan raj
zani, vagy verekedni akarnának. En=
nek oka részszerént magok gyönyörköd
tetése, és a ben dolgozo méhek szellöztete=
se részszerént peniglen magok ki üre=
sitése, és könnyebbitése, mivel repülésekben
szokták magokot fö képpen ki üresiteni;
részszerént mégis a raj gyenge méhets=
kéknek

kéknek vidámulások és párodások.

80. Noha ugyan az elsö raj-
nak jelei bizontalanok, és nem kön-
nyen veheti ember észre mikor akar-
ja à mag méh elsö raját botsátani;
mindazon által ha reggel és estve
alol à kosárban, és az oldalán kezd-
nek heverni, és mint à szölö gerezd
csüggeni, igen nagy jele szokot lenni
keszületinek. Ellenben ha tsak hever-
nek, jele annak hogy nem fognak ereszteni.

81. Nem nagy à második ra-
jak mert ezt bizonyoson észre vehe-
ti az ember, ha rea vigyáz, mert
mind egy nyolczad, kilentzed, tized
nappalis elöt, vagy késöb. (: a mint erke
zik à mag méh, s az üdö engedi:) az
elsönek ki jövetele után, keserves,
vékony énekléshez, mint egy butsu-
záshoz kezd az Ifiu Anya méh,
mintha

mintha ugyan engedelmet kérne à ré-
gi Anyától, hogy engedne néki világos-
ságot, s: népével el menni, meljet kivált
estve meg halhat az ember, ha réa
figjelmez. Hogy ha pedig à régi
Anya, az ujnak, s: ifjiunak kérésére
hasonlo énekléssel meg felel /: noha
kétnapis el jarul maga után:/ jele
hogy enged az Ifjiu Anya kérésének,
és minél hamaréb el várhatod à rajt.
De ha à régi Anya méh ennek kérése-
sére tsak hallgat, és nem felel, jele hogy
az Ifjiu uj Anyának bizonyoson meg
kel halni, mert nem akar ö többet
ereszteni, rajzani.

82. Másod raj után néha
harmadik szokot egy kosárbol ki jöni,
és ezt harmadik, negyed napján ki
szokta kergetni à mag méh, néha

már

más napis mindg art, és éneklésével
butsuzásával, jeltis sokot adni

83. Midőn ~~más~~ már látod,
hogy el közélgetett az ereszté́snek ide
je azon légy minden modon, hogy
az rajhoz illendő jó kosárt késithes
az idején valo rajt, ha nagy be fog-
hatod más fel vékás kosárba, de
ha küssebb à raj tsak égy vékásba,
valamint à Julius elein botsátatot
rajtis, hanem ha két nagy raj égybe
találna szállani.

84. Mikor ereszteni akar à
méh, meg zudul az egesz kosárba,
ides tova futkosni kezd, azonnal
todul ki à kosár júkán, olannyira
hogy majd égy ölnire esik némelyik
à kosártol az Anya pedig tsak nem
mindenkor utoljára jő ki, mikor

már

már elegendö népe vagyon, és töb
nem akar lenni, néha ugyan elöb, néha
hátráb jö ki, hogy sem mint az egész
raj, de ugyan mihelyt ki szál az Anya,
körül fogják à méhek, keresik, s köve=
tik, de ugyan csak à kosár elöt meg
nem indul addig mig az egész raj ki
nem jö az kosárbol, az után kezde=
nek osztán fel szállani, lako helyröl gon=
dolkodni, s meg szallani.

85. Mihelyt à méh ki veri à ra=
ját, és kosárban nem szállithatod, ha
nem más helyre szál, azonnal légy
rajta, hogy bé foghasd /: melyre min
denkor egész készülettel kel lenned :/
mert különben vagy más erest, és réa
szál az elöbbenire, vagy penig könnyen
fel kerekedik, néha elis szökik, s. hasz=
tón ujra fel nem kerekednékis meg
fujja à fát, és bajosabban véfzed az
után le rolla. Ha pedig addig másis
találna

találna erefsteni, mig ezt bé fogod az
takard be azt ruhába, melj akkor
akar ki jőni, mig ezt béfogod az
után botsásd ki à be takartat, bé
takarván à bé fogattat, hogy réa
ne szálljan. Ha pedig az elsőre à-
karna erővel szállani, tégy mellé
üres kosárt ha szerentsés leszsz
meg történik hogy az üres kosár
bais bé szal à más mellet.

86. A méh első raját botsátván,
ne gondolj àma regulával: Az her
him méh lévén kár idő nap elöt meg
ölni. Mindgyárt, à vagy más nap
àz here fiaktol tisztitsd meg méhe
det, fel füstölvén à bogarát az h
here fiasittást látsz, jo éles méhesz
késsel metéldel à fejeket meg hagy
ván mind azon-által egy keve
set, és le nem nyaggatván min
Harmad raját ha botsáttya is

méh

mét hasonlóképpen tselekedgyél de
meg lásd hogy à here fiunak tsak
az feit szed el mert ha méljen metélled
à lépet meg irtozik à méh, látván nagy
romlását, és nem lészen serény à fiu tsi-
nálásban, s. az méz hordásban. Az here
fiunak penig ismértető jele az ő feje
mert ki ül à lép közül mint fel bor-
so à nagyobis háza mint à méh fiunak.

87. Hogj ha oljan heljre talál szál-
lani à raj, à meljhez közel az elöt két
harmad nappal rajt fogtál bé, midőn
aztis bé fogod leg aláb három ölnyire
ted az előbbeninek heljétől, mertharmad
napigis el bolong némelj méh azon az
heljen, az meljen bé fogták, s. bátran
bé mennek azon kosárba, mint azthogj
magokénak lenni álityák, és az uj raj
le öli őket, mint ha ugjan ellenséges
képpen mentek rea.

88. Ha sz: Janos nap utan két hároᵐ
héttel talál à méh ereszteni, annális in-
kább ha későbben leg job ujra haza haj-
tani ezen mod szerént: Fogd bé egy
üres kosárba, estve későn üsd ki à
régi kosára alá, hogy ha ismét ki ta-
lálná verni nem külömben bány vélle,
mind addig, mig meg szünik. De ha
job rea vigjázol az Annyára, meg talá-
lod, ved el tölle, töb ki nem száll. Vigjáz
rea és ved eszedbe hogy ha à mag méh,
mely igen későn ereszt, külömben jo
és feleseb magával maradot job ha an-
nak oly késői raját, más szegény egyen-
ge raj közé hajtod az előbbeni mod
szerént, mert à kettőből jo leszen.

89. Mihelt utánna bé fogod à rajt,
és bé takarodván el tsendesedet, hogy
ëgy bogarat sem láthatz, ved fel szép tsen-
desen, hogy le ne hulljon à méh, vidd el

à méhes

à méhes kertbe, és tedd el készitetet hel-
jére, de meg lásd, hogy távol vid à bé
fogot rajt az Annyok méhtöl, mert kön-
nyen vissza mégyen régi kosárában
még lábonis, hogy észre sem veheted.

90. A méh mindenkor nyoltz ora-
kor déb elöt kezdi az eresztést, és négy
oráig déb utan szokot rajzani; de leg
job ido az eresztésre tizen-égy orátol
fogva égy orájig. déb utan szokot lenni.

91. Szintén olj idejü méh szokot len-
ni à raj közöt mint à mag méh közt
mivel rajzáskor égy-arán jö ki, mint
az öreg méh, mint penig à raj, s: nem
szoktak osztán külön külön tsuportra
verni magokot. Hogy ha mind az áltok
égy Anyánák töb talál lenni, meg törté-
nik hogy töb felé is szál à raj.

92. Szorgalmatos kodgyál bár, és
nyuk.

nyukhatatlankodgják, de ha égj serſmind
két elsö rajt találnak ereszteni, semmit
sem használs, mert gjakrabban égybe
fognak menni s: szállani. Mind azon
által probáld, fogd bé két üres kö
sárba, kiis hogj ha az Annyok égj
mástol el vált, meg fognak külön ma-
radni, hogj ha pedig az Anÿok égj ko-
sárba vannak, à méhek sem maradnak
meg külön àmintis mindgjart akkor észre
veheted ha égjütt vagj külön vadnak
az Annyok, mert àhol Anya van, csen-
des zengésben maradnak à méhek, de
àhol nincs futkosással jelentik árvaságo-
kot, ki s: be járnak, szokás felett nagjob-
ban zengnek, meg sem maradnak Anya
nélkül. Mellyre nézve hogj ha égjab-
ban öszve mennek, üsd le szép, tiszta, por
nélkül valo helyre, à földre, tedd rea

akét

à két üres kosárt, à kosár alá három
négy követsket, vagy fát vévén mellyek
à kosárokot fel tartsák két három
ujnyira, seperd valami seprű tollu-
val, vagy tsomo füvel égy részét egyik,
más részét másik kosar ala. Ha megis
ugyantsak egybe mennek, adgy jo kosárt
nekik, had el ne bajoskodgy által vellek hi-
ába

93. Ha történik à mintis sok-
szor meg történik, hogy à méhek felesen
ereszkednek, ugy hogy egyikbe bé nem fogha-
tod, s à másik ereszt hogy à másikra ne-
száljon, akár veres akár fekete posztot te-
rits az elébb meg szállot raj mellé közel
avagy borítsd bé vélle, rea nem szál, à
tsondrais jo ha egyéb nintsen.

94. Mikor pedig kezdő akar egy-
szersmind ereszkeni, ha jokor észre
veheted egyiknek alj eleiben, babirkály

à földön

à földön előtte, a még à másik ki ve-
ri, más napra hadgya ez az ereszést.
De ha késötskén találsz eleibe állani
héába valo, mert meg nem tartod, la-
baid közöt és fejedenis által ki ve-
ri, fujjasz kergeti.

95. Ha meg nem akar szállani
à raj avagy éppen el kezd menni, à
merre indul, fuss arra hamarsággal
ved elkit, pustával lövöldöz, vagy
kenderből font ostorral tsattogass,
avagy hány vizet eleibe, meg ied, visz-
sza fordul és meg száll. Erre szolgál
ha dobot versz, tsengets, vagy fejér
kendőt lobogtatsz előttök, de utannok,
vagy à tsoportnak közepiben semmi
lármat ne tégy, mert még jobban mé-
gyen

96 Meg történik néha hogy à raj
két s. több tsoportba is veri magát közel
egy máshoz

77

égy máshoz /: de ez ritkán törtenik meg az első rajon :/ rendszerett való oka pedig ennek ez: Mint hogy sok vezeze Annya sokot lenni, és mindenik az maga népet külön szándekozik vezetni. Meljre nézve fogd bé először à leg nagyobb tsomot, ted le közel à más tsomohoz à többi tsomot razd valami hitván kosárba :/: abbol hajtsd ama jo kosár alá, és ösve fognak menni mind.

97. Meg törtenik azis, hogy némely része ismét, az előbbeni heljre vissza száll, razd bé ismét, és tégy azon heljre egy tsomo szebfüvet, vagy ürmet, avagy egyeb efélét füstöld meg jol à heljet, vagy felette, veres posztoval takard bé, azonnal el oszolnok, és az magok társaikhoz vissza fognak sietni, :/: többe oda nem szállani.

98. Noha ugyis bántam vélle, hogy ha igen fen, vagy à fának vas-

tag

tag ágára, avagy derekára talált hál-
lani, vettem égy rostát vagy kósár dar-
rabot, abba fogtam à rajt, le horván
széss gyengén àjo kosárba ráztam
belölle, az után estve à heljére tettem.

99. Ha valamelyik abé fogot rajok
közül el akarna menni, meljet észre
vehetz, mert az menni szándékozo raj
zerdésel jár, hirtelen rend kivül zeng
be à kosár lyukán, látván azt hirte-
len dugd bé à kosár lyukát, àki kün
maradot had faradgyan meg, ezek
meg fáradván, botsáss többetis ki,
de ne sokat azis had fáradgyon
meg ezik meg faradván botsass töb-
betis ki, e szerént tselekedvén vellek.
Hogy ha pedig à raj harmad napig
à raj kosárában meg marad, ha an-
nál sebessebbenis jaris ki. :/: be ne igen
feltesd az el menéstöl.

100. Más modis találtatik meg
tartásában

tartásában, hogj ha abelé fogot raj el akarna hagyni néki adatot jo hajlé-kat, s. kévánná követni bujdosását, dugd bé azt járo lyukát, kitsineg emel-litsd fel füstöt tévén alája, had ba-gjadgjan meg, hogj szárnyán ne repül-hessen az után ved ki a füstöt.

101. Ved eszedbe az el menni szán-dékozo méhek felöl hogy ha ki szál-lanak kosárokbol, és meg szállanak an-nak rendi szerént, fogd más kosár-ba, estve ne az elöbbeni, hanem más uj helyre ted, mert, vagy a kosárt, vagj a héljet bizonyoson nem szereti. Történt én velem hogy annak mod-gya szerént el készitet jo kosárbol meg az nap ki szállot az jo raj, deugjan tsak a kosárt jol meg mézelvén és sem-mi ki vetöt benne nem találván, azert arra valo jonak itélvén, ismét belé fogtam, de más nap alig jöt fel a nap, mindgyárt ujra ki szállot ak-

kor

kor más-kosárban fogtam, s: meg ma-
radot, amazt pedig jól meg visgálván,
nem találtam egyéb fogyatkozást benne,
hanem mikor meg perseltem à tsuppját
à vessző köze szorulván egy pokotsba, oda
éget, azis volt az oka, hogy kétszer el
hagyta à méh, mert az után rajt fogtam
bele szépen meg maradot. De úgy is
jártam, hogy ki szálván az raj előbbeni
kosárából, más nap ujba fogtam, és est-
ve tsak az előbbeni s: az hely kevés lévén
helyre tettem más napra jutván ki szál-
lott megint, és ujra innét más kosárba
fogtam meg nézvén, forgatván jól à ko-
sárokot, leg külseb hibát, fogyatkozást sem
találtam bennek, nézvén azért az helyet-
is az hova tettem volt meg ásván à föl-
det békát találtam ot. Azért hogy ha
ki talál szállani rajod, fogd más kosár-
ba, s: tedd estve nem az előbbeni, hanem
más fris helyre.

102. Ha az agan méh talál marad-
ni à raj közöl, melyet bé fogtál à más

nap

nap akkor talásd réája, mikor elakar menni, hirtelen üld le az ágról, ismét vissza szál, akkor üsd le hirtelen égy kosárba, s: meg marad s: estve késén ad meg társainak alájja ütven meg bekétlkek, s: maradnak.

103. Néha à mag méh mikor ereszt, és raj szárnyára kél nem tavozik el, vagy ha el mégyenis, te ugyantsak vissza tér és szál à mag mehre, ezt fő képpen okozni szokta à méhnek |: meljnek à rajt kellene vezérleni :| el veszése, meljnek ha szárnyaiban fogyatkozás tsondulás vagyon repülésében à kosár elöt le esik, s: ha sinten à kosártol továb repülis, ugyantsak el fáradván, népét sem vezetheti, sem utánna nem mehet. Meljet könnyen észre vehet à méhész, mert nem repülnek à méhek olj tsoportoson ha az Annyok odavan, sem nem annyira távoznak az elöbbeni kosáraktol; de ha meg szallanakis ésbé

fogod

fogod, leg elsö szorgalmatosſága à raj
nak hogy mindgyárt Annyát fel keres=
se, kit ha nem találnak meg jelentik az
gazdájoknak szomorú susogá=sokkal s: zen=
gésekkel, hol mind meg nemulnak, s: hal=
gatnak, hol egy szersmind ujra kezdik si=
ralmát lármával, s: haborodással, ki s: be
nyargalnak, repdesnek még à kosár ol=
dalanis ugy siratttyak, keresik el veszet
Annyokot melyre ha szaporán rea nem
találnak, vissza térnek elöbbeni kosá=
rokba, vagy más azon nap botsátot raj=
ra mennek. De ha keresésekben meg
találják az Annyokot, mind oda szálla=
nak, ha pedig az ember vigyázkodván
meg találja, be fogot siránkozo raja kö=
zé botsáttyatapasztalhato tsendességet,
vig tapsolást mutatnak. Melyet igen
szükséges hogy à szolgalmatos Méhész
Kérésén felis találja, mert mit egyedül

s: mivel

/: Hatsak fészbe, vagy veréb el nem ragadta:/ mivel azok kik el esését észre vették el nem tavoznak, készek vellek edgyütt meg is halni.

104. Juniusban és Juliusban avagy Juliusnak első hetibenis meg lehet à jo magméhnek engedni, hogy harmat eressz en de à harmadik rajok ritkán szoktak tsak à harmagokra jobb lenni, azért kettőt még hármatis öszve kel ütni, melly öszve ütést igy vihets végben. Mihelyt setétedik az idő végy egy rostát /: ha tsak gödrőt aszsis meg lehet:/ tegy réa két egy ujnyi vastagsá gu rövid páltsát ted melleje azt à rajt, melyet Szaporittani akarsz az után ved azt, àkit Ki akarsz kergetni ted à rosta vagy gödör felibe üsd meg kétszer, hata komszor az oldalát, és mindgyárt nagyob részin le hul à méh, ütögesd mind addig mig egészssen le nem hul, az után

tedréa

ted rea à másikot meljet szaporittani akarsz, fel mennek de mindg'árt fel nem akarna menni, Kénszeritsed à fel menetelre sepr= rű tolluval vag' valami leveles ággal sepergetvén, izgatván, és tsendesen fel fog= nak menni. Ugj is bantam vélek, nem jár= tam még rosta után, hanem ha földön alottak méheim /: mert à rosta és gödör= akborra valo mikor deszkán allanak à kosárrol :/ fogtam azt meljet szándekoztam szaporittani, felre tettem, az utan à másik= nak kosárat amannak állo heljéhez jol o= da ütöttem égjszer, ha még bogár maradot benne, kezemmel az oldalát verven ki ráz= tam, azonnal két fátskát vettem à lehul= lot bogár közé s hirtelen réa tettem à fatt= kára az elöbbeni kosárt s szepen fel men= tek. Hogj ha meges valami kevés bogár meg maradot à más üres Kosárban seprű tolluval eleibe hajtottam amannak.

105. Két küs rajt nappal öszve ne üss mert égy az, hogy nagy vér ontás léssen egyik à másik kezdi üldözni ölni s. veszreget-ni, más az, hogy ritkán kerüli el hogy meg ne Anyátlanadgyék, hanem estve éjtsaka égybe bétéllenek, s. jo raj léssen.

106. Két szegény rajbol öszszet igy tsinálj edgyet job: A szegényebnek mézet lépestől ved ki, à bogara had mennyen vissza kosárába estve üsd ki akár à más raj alá, akár más magméh alá, à mézet pedig lepestől à másik szegény raj kosá-rába szegesd fel, ezzel a magajéval ki-telek, s. jo léssen.

107. Ha azt akarod, hogy rajad mun-kás és jo légyen, minek utánna be fogod és estve helyére vidted, ne sajnald égy ke-vés égetborral, vagy borotskávalis meg pa-rolni. Igy tudnilik meg melegitvén jol tűznél az égetbort, vagy bort terésbe égy darab ru-hával

86

hával az edényt hogy belé ne hulljanak, te

à kosár alá, annak páraja őket hadja

ja meg ne félj hogy el hadgya à kosár

mert nagy ketvet találtak előttök.

108. Ha el botsátotta à Méhj raja

it, és nem akarod hogy többet eresszen

az Anya házait vagdald ki, melyet meg

ismérheted à lép széljein, és méljebbenis

à hol szabadozot, tsonkás à lép, mert úgy

tsüg mint egy mál. Ha az első raj után

egy héttel vagy elébb le szeded, nem ereszt

többet, de ha à második raj után tördele

le, az harmadik rajt mégis el botsáttya,

ha szándéka volt à méhnek többet raj=

zani.

109. Ha azt akarod hogy teljes=

séggel valamelly méhed azon esztendő

ben ne eresszen rajzásnak idején, vegy

Ki egy, két, darab lépet à kosárbol, és

azon esztendőben nem fog ereszteni,

az üre

az üresittést penig meg töltteni el nem mulattya.

II. A rend kivül száraz, és szeles némely esztendőkben, sok mag méh, ha akar eressleg több rajjal birjonis, még sem akar eressteni, mert minek utánna hosszason várokozot volna az üdőnek változása, és hevenésnek adta magát és feles takarmányától nem akar meg válni, s: máshoz ujra kezdeni. De néha attolis meg esik, hogj Anyát nem öntöttek, s: nincs à rajt ki vezérelje, mert à régi Anya vellek nem akar ki menni, à marokinak veszedelmere.

III. Nagy Boldog Asszony napután csak hamar; ha dészkákon tartod méheidet környűl tapaszszad tehén ganajjal à kosart, ha pedig földön tartod, jol be tsinaljad az alját és küssebre tsinaljad az lyukát. hogy tsak két méhetske ferjen ki egjszersmind, ugj sem à tolvaj méhek sem à daráz s: meljek akkor kezdenek ha-
ral

talmaskodni: sőt könnyen hozzájok nem férnek, s az üdöis hivesedvén melegebben léssnek.

IX. RÉSZ
A Mehéknek Ellenségiről.

112.

Meg álhatya ember ugyan méheivel való minden féle bánásnak modgyát, de ha ellenségit nem tudgya, és azok ellen nem ál, nem fogja tapasztalni boldogulását, s szaporodásokot. Én amint vékony experientiam engette tizen négy kiváltképpen való ellenségit tapasztaltam à jámbor méhnek, kiknek mint allottam ellene, másokkal is örömest közlem.

113. Első ellenségé à méhnek à méh. Midőn à méhek közül vadnak az ő munkájok körül, igen selidebbek, és se-lidebbek: s tsendesebbek mutattyák magokat s nem veszekednek, elég nyereségnek tartván hogy à szép virágokot járhattyák.

Ellenb

89

Ellenben à kosárban gonoßoc, iri=
gjek, és mérgesek szoktak lenni, nem u=
gjan ház népei hanem másoc ellen.
Vag à magad méhe rontya à magadet;
v. másét, vagj à másc predálja, v. hordgja
à tiedet. Meljnek igj álhatß elcibe
III4. Ha méhedre rontot à mase, vagj
magade, leg job oljankor ki járo ajto
jotskájotot ßorossabra tsinálni, ugj hogj
leg feljeb egj ßerre két bogar mehessen
ki v. be à kosárba. Hogj ha ezt el mu=
latad nagj boldog Aßßony naps taljban,
és már egj mast rontyát, mindenfele öß=
ve ßedet gazbol, és vizes ßálmabol tsi=
nalt füstöt, füstöld à sebessen ki járo
maradodo, és veßekedö méhek még viz=
zelis öntözven. Hog ha megis tart à
veßekedés rekezd be okot azokra, àkik
künvadnak és az kosár oldalára tsomoz
nak, önts vizet meg lad hogj egj ora à=
lat, ha be sem mehetnek, kivülis nagj

Halkal

altalmatlanságot ſzenvednek, el fognak távozni. Minek utánna ez ebel távoztak volna, nap le mente után nyisd ki à ko-sárt valamenyi tolvaj méh életében meg maradott: mivel bennis nagy veſzekedes volt az alat: / mind haza mennek. Viſgald meg az után: s: ha éſzre veſzed, hogy tsak ke-vés méh maradot abba à kosárba, melly-re rontottak volt mások hiában valo min-den faradságod, mert vagy égyſzer vagy maskor el fogják hordani, ha elnem hor-danákis, fel nem fogják többé magokat venni.

II S. Hogy à kosárban mind méh, mind pedig méz feles maradot, dugdosd be min-denleg küſseb lyukait à kosárnak neis hagy nagyob ki járo lyukat, tsak az hol égy tollu bé férjen, odais tégy égy dara-rab, negy ujnyi ſzéles és hoſszuságu des-kát, mellyen had veſzekedheſsenek, mivel minden ügy ebezennel azon leſznek, miként jöheſsenek ki à viadalra: s: à tolvaj

méhekr

méhekis miként mehessenek be à préda=
lásra, állani fognak kivűl à kosár olda=
lán :/: illy vigyázásra leg aláb hét nap ké=
vántatik.

116. Ha igy el nem tavoznak égy más=
tol :/: meg tudod, hogy à magad méhed
szándékozik rontani à magadét, ismérd
meg, mellyik jár à másikra, mellynek meg is=
mértető jele, ha meg hinted lisztel, és ha
erössen járnak mind à kettőt emeld fel,
à mellyik erősseb az nehezeb, à masik pe=
dig szegényeb, :/: ennek à szegényebnek füs=
töld meg à lyukat, de fel ne forditsd, à ne=
hezebbet pedig fel forditván füstöld meg
jol, mig meg bádgyad az után ved helyé=
re. Ezt többszöris cselekedheted, ha ugyan
csak predálásnak adgya magát.

117. Azis fog hasznalni, ha à maga=
do rontya à masikot, hogy ha égy kést
vagy és nyársat vers által, mezis lepet à
koborlonak hogy meg sebesedgyek à méze

két

két három heljen, mig magat abbol tiss=
togattya, gyakron el felejti à koborlást
118. Ha ugyan tsak égybe vesvén
égy mást rontyák, úgy az erössebnek ko=
sárába lapi közé, egy jo marok mohát, dol=
got advàn el tavoznak. A vagy ritka si=
tán szitalj föveny et annak korpáját
el öntvén ved langját sürü szitába,
szitald ki à porát, és à mi à szitában
meg maradot, ves à koborlo méhek kö=
zé égy jo marekkal, igy is dolgot advàn
nékik meg szünnek vessekedéstöl.
119. Ha pedig à más ember méhe
szokot à tiedre, vagy égy darab veres poss=
tot, .i. Kend meg jo avas disno hájjal,
az után szegezd fel méhes kosáranak
lyukán feljül, úgy hogy alsó szélje à poss=
tonak hadd érhesse ki jaro ajtotskà=
ját à kosárnak, ha még erössen à tol-
vaj meg nem esze méhedet, el tavozik.
120. Észre vévén, hogy à másé erös
sen

son rontya méhedet, dugd bé ki járo lyukát egéſſen, hogy tsak égy bogár se jöhessen ki /: ezt pedig estve késön:/ az után ki tanulván, meljik gazdának méhe koborlo, tiltsd el, mert tartozik tolvaj méhet el fogni, égy hetig=is bé zárva tartani, v. akkoris méheinek dolgot adni, hogy à koborlást el felejtsék, és ha néked kárt tet meg fizetni kételen. Keserü, v. haromſori intésed, admonitiod, és protestatiod után, ha el nem fogná égy bány vélle szép lágyon tsinálj egér maſlagos mézet tserepbe, à melj kosárt az ideggeny méh prédál annak elött valo éjtszaka bé retesztvén ted más heljre, de kine botsázt, még à közel valo magad méheitis, tég égy üres kosárt à serelmes heljére, az alá rejtvén à maſlagos tserepset, el hordgyák à koborlok de veſſedelmekre, mert vagy még haza

menteik

mentekben, vagy kosárokban hogy bé lépnék el vesznek, dögölnek, és hullanak. Avagy tsinály ereβtös mézet hasonlóképpen bánván vélle, aztis el hordgyák ugyan, de à nyavalás ember mézét lépestöl à föld ißβa meg. Ha az üres kosárt belöl meg mézeled belé gyülnek à tolvaj méhek, és ha hirtelen szalma tüzet részesz à kosárhoz közél fel perselheted. Mind azon altal Istenre, s. lelkedre vigyáz, mert ha meg admoniálod à koborlo méh gazdáját, s. ezeket tselekeded méheivel, nagyon vétkezel és kötelezteték az restitutiora.

121 Hogy ha nem tudod melyik légyen à tolvaj rablo méh, dugd bé à kosár lyukát, hintsd meg azokot à méheket liβtel melyjeket ide-ki látsz vigyáz réa melyik kosárba fognak menni, ha pedig edgyikbe sem fognak

-nak menni à meg lisstelteteet méhek, bizo-
nyos lehetz benne, mert másé à koborlás.
Ismenny el azért à kire leg nagjob gjanod
vagjon méhes kertibe, vissgáld, és nezegesd
meg jol, kivált azokot, meljek erősebben
járnak, s. réa találss. De jo reggelis, ha
figjelmess meg látod melj felől jő à tolvaj.
122. A tolvajlásnak leg job ideje őss és ta-
vass sokot lenni, rend serént Augustusnak
à vegin, előbbis à száraz esztendőben mind
addig mig be zárlattatnak télre és tavass-
sal mihelljt ki rakod, mind addig mig à
bőv virág ideje el érkezik.
123. A méheknek gazdaga sokot tolvaj
kodni, és à segényit rontani, kivált az oljan
kosárokot, meljek sokat eressztettek nyáron
által sokat rajzottak és főképpen azokot,
meljeknek vezéreket elvesset és meg Anyát-
lanottak, mert ezek félelmesek sokták
lenni az ellen állásban: de ha viggyázo
serénny méhre talál à tolvaj, fel tet

szándéká

szándékáról könnyen le mond. Először
tsak egy néhány mennyen probára, az=
is orozva, az után ha láttya boldogulá=
sát népesebb erővel jelenti meg magát,
és ha ugyan erős ellent állóbra nem ta=
lál, olly nagy sokasággal tódul bé, hogy
minden ellen állást haszontalanná tészen,
fél, vagy egy nap elvégezi amannak romlá=
sát.

124. A méh egy más közöt vég=
ben vinni szokot veszedésekben fulánk
jokkal tsak édgyet, de fogokkal hetszat=
is veszt egy el, midőn az ő ellenségének
szárnyait hirtelen elharapsja, meg tson=
kittya tsontait öszve rontya, és azért
nyárban szárnyokban tsonkitot földön
másztáló méhek ellenségek.

125. Második ellensége à szegény
méhnek à daraz. Összel sok szerentsét=
lenségben szokta hozni méheidet à da=
ráz, mikor leg először méheidre kapnak,

tsak

tsak à dögllöt, és ki hányattatot méhek-
kelis meg szoktak elégedni, de annak u-
tánna à kosárba kévánkoznak, kivált
nap fel jötekor, minek elötte fel kelnének
à méhez. Ezekkel igy bány.

126. Tavasszal tapasztalni fogod
à méh ivo helyjén, hogy à darásokis fog-
nak innya, melyeket ha meg ölhetsz, an-
nyi fészket darást vesztesz el, à mennyi da-
rást meg öltel, mert minden daraz égy egy
fészket szokot szaporittani. Hogy ha pe-
dig már ki költ à darás, keresd fel à
fészket, perseld fel ha meg találod, vagy
ontsd ki forro vizzel. Ha ugyan tsak
meg ésik méheidet szorossaba tsináld ol-
jankor méh kosáridnak lyukait, ugy hogy
két méh mehessen be s. ki, ellent állanak
à méhek, és be nem botsáttyák, de ma-
gad se szájnáld ujjaiddal ölni, à földön
laboddal tapodni. Hogy ugyan erössen
meg ették méhedet, tsinálj egér masz-
lagot.

lagos mézet à feljeb emlitet mod ßerent

127. Ha észre véßed, hogy vagy à darás vagy à tolvaj méhek felette meg estek me- heidet, ne sokat ßorgarmatoskodgyál ha- nem öld meg az oljan méhedet, mert no ha ßorgalmatos serény vigyázásod ál- tal az hirtelen valo el veßéstöl meg ol- talmazhatod, de hogy másßor meg ne öljék el nem kerülöd, és igy job haßno- kát véßed, magad ha el költöd, hogy sem ellenségnek adod.

128. Harmadik roß atarója à méh- nek az Egér, és Hörtsök. Meljek gyak- ron bé máßnak, rágnak à kosárba, és à lépét el ronttyák, à mézet és bogarát meg eméßtik, söt ha rea nem vigyáz az ember, féßket is vágnak à kosárba. Ezek ellen jo az házi matska, és egyéb egér és hörtsök fogni valo eßköz jo. Avagy tsinály maßtagot teßtába az hörtsöknek job süli veres hagymába, ted à kosár melle, Had

horgjà

horga el el veszik.

129. Veg yedig. ellenség à veréb meg szokta enni, és fiainak hordani à méheket, de hánd le fésstebet és föz lépet, vagy fa gyöngből, azzal meg fogihatod őket, vagy pedig végy farkas masslagot, buzat fözven vélle, meg eszik, és el veszik.

130. Ötödik hellyt à kárt tételben tartya à serske. Nagy károkot teszen à szegény méhekbe, el fogdosván, meg eszi és fiainak hordgya, söt erestésnek idején rajodot megis Anyátlanittya, mert midőn ki szál à raj repülésében az Annyát el fogja, s. el veszti. És ellenben ez ellenis à lép veszszö jo, hogy ha fiait el fogod rudra kötvén azok mellé lép veszszöt rakß, meg akadnak.

131. Hatodik à küllü vagy Harkaly. Meg furja eros orrával még àleg vastagob kosár oldalátis kolomposzozásával fel zendülvén à méh, hosszu nyelvé veb

vel meg fogdossa, s. meg eméſzti. Ez elle
is àlép veſſző harhatos à kosár olda-
lára vatván, és à jo puszta, hogy ha el
kergeted, s. más helyen à hova ſzálmeg
lövöd.

132. Hetedik roſz ſomſzedi à
méheknek à Kigyo és Gyík. Mel-
jek à méheket eſzik. Ezeknek törd
meg à fejeket, s. nem teſznek kárt, vagy
föz téjbe maſzlagot, s. ted oda az hol
leg bövebben járnak, meg dögölnek, ha
abból eſznek.

133. Nyoltsadik à Béka veszte-
geti à ſzegény méhet. Ez ellen àkéz
jo, ha felnyársolod.

134. Kilentzedik à Hangya
Igen nyughatatlankottattya, à méhet, s. ha
sokaſággal van à kosár körül à mézet
meg eſzik. Forro vizzel töltsd le ſzéſzte-
ket, s. hánd ſzeljel zsombikot és à merre
fel szoktak máſzni, dörgöld meg krétával

135. Tizedik à Pok. Midön ü-
ressek à kosárok és az oldala viaszos
be vészi magát à Pok, i. holot vonván à vi-
aszra sietö méhet megfogja. A sövények-
re, és füvekreis ki szokta vonni holot à
méh veszedelmére, és ha méhet ehetik, egy
küsded babnalis nagyobrá nö. Ha meg
kerítheted öld meg, és holot minden reggel
hánd el.

136 Tizen egyedik à füst à
ganej párája, à vissza zengö echoshely,
melyre nézve olyan helyre nem jo rakni
méheidet.

137. Tizen kettödik veszedel-
me à méhnek à Hás folyjas. Ha észre vészed
hogy valamely kosárbéli méhre à hás
folyjas, vagy vér has talál esni és meg muts-
kolta mind kosárát mind lépét à meg
mutskoltatot lépét metéld ki à kosár olda-
lát, tisztitsd meg jól, még késselis vakar-
gatván, az után vég égetbort, i. Vakarj
belé szeretsen diot, keverd jól össze, ezen
égetborral

egetborral kétszer, haromszoris hintsd meg jol belől à kosárban à méhet jöbban lesz tölle, s: meg gyogyul.

138. Tizen harmadik ellensége à méhnek à száraz nyár és zur zavaros altalmatlan üdő. A száraz nyár és az olj üdő, meljben el romolnak à virágok, beteggé teszi à méheket, valamint à zur zavaros altalmatlan üdőis, mert éhelis el vesznek. Ezek ellen nem áhatsz, mivel Isten az üdőnek kormányozoja, hanem te ha kéztől nem tartod oljankor méheidet, és enni nem adsz bizonyoson el vész.

139. Vegre nem utolso veszedelmes settére à szegény méhnek à Szipolj. Vagy à mint másoknevezik à molj. Hanem igen kevés à kosárban à méh, hanem jo népes, ritkán szokot à szipolj veszedelmet okozni, mivel annak à méh ellent állani, s: ki kergetni ügyekezik. A Szipolj à méhek Tábárol le hullot morsoléktokbol

kokbol szokot teremni, melyből el=
söbben a kosár alat pondrok lésznek,
a pondrokbol, vagy nyüvekből azután
apro pillangok, meljek ha fel vehetik
magokot a lép közé, és ot tojhatnak,
számtalan pondrokká lésznek, a lépet
meg emésztik, pokhálojokkal a méh=
ket bé keverven, büdösségekkel az
egész kosárt el vesztik. Ez ellen job
modot nem találtam a szorgalmatos
gond viselésnél; hogy tudnillik leg fel=
jeb minden két hétben egyszer meg kel
tisztittani minden kosárnak az alját
hogy meg ne teremhessen, és ha a ko=
sár vesseje közé bé eset volna kés
hegyévelis ki kel tisztittani. Ha
ugyan észre vennéd hogy ugyan
a lép közé vette magát a tsipolj
de nem felesed magával: mivel
ha sok a tzipolj haszontalan min=
den

eden fáradtságod vagy öldmeg mert
külömbenis el véſz, vagi ha arra
valo az üdő dodoldki: ſértesd gyako=
ron jo sos borral, jol be pögdösvén
álép közé fogod haſznát tapaſztalni.
140 Vannak ugyan, és találtatnak
à jámbor Szegény méhnek több ellenſé=
güis, mint à tsiga, az ho mikor olvad
vagy ſzálingozik, à lármás ſzeles
helj, à boſzorkányos ſzemü ember
à vér foljásba levő Aſzſzony s: à bar=
mok ha körüllek járnak s. à. t.
De mivel ezektől akárkinek is o=
kossága meg mutattya mint kelleſsék
öriſkedni, azért nem emlitettem ha=
mem ezen tizen négi veſzedmes el=
lenſégit hozom elé, hogy mibent
tellyen haſznoson ezektől à Szorgal=
matos gazdának méheit oltalmazni
ha boldogulását kivánnya látni.
X

X Rész
Mag méh, és téli gondviselésről.

141.

Nem kétlem örömest kévánnak nem kevesen érteni, és tudni, mennyi méz kévántatik egy kosár méhnek ki telelésére? de ezt meg határozni nem engedi à méhnek népes, vagy népetlen volta, de meg à tavasznakis nem égj aránsu állopottya hogj arrol valaki itéletet hozhasson nem engedi, mert à tavaszis néha hamaréb, néha pedig késöbben szokot el állani. Én ugjan könnyen nem hagjnám telelésre azoljan méhet, meljben legaláb harmad fél kupa méz nem találtatnék. Igen az dagot nem könnyen nem hadnék meg más esztendöre mag méhnek, mert kön

nyen

nyen veverésnek adgya magát régi
keresménnye mellet, és nem, vagy keve=
set szaporit.

142 Ha kételenittetel eresztésnek
idején két vékás kosárba, vagy egy ve=
kásnál küssebbe fogni raj mébedet
ne hadmeg magnak mert à bőv kosár=
ba elég nyugodalomra való helye lé=
vén à méhnek vagy késön vagy ép=
pen nem fog ereszteni. A küs ko=
sárbeli méh penig, mivel igen meg szorul
a kosárba, korán fog ereszteni, de kevés
haszonnal, kitsin lévén raja. Job azért
vagy középszerű kosárt hadni, mint sem
vagy igen nagyot, vagy igen kitsint, mert à
kitsinbe bobaris kevés szokot lenni.

143. Elsö rajtis ha el kerülhe=
ted ne hadgy magnak, nem leszen
jo szaporodni mert sok herefia=

kot tsinál, és önt. Amely méhnek sok
here hazu lépei vadnak, akár első
akár masod raj légyen-is, akár régi
mag méh, ne had meg a sok herékre
nézve.

144. Szent Mihály nap táján
reggel, nap fel jötte után mikor szép nap
vagyon, nézd rendre méheidet, amel-
jik akkor vidámobban jár, mind rend
re jegezd meg, és azokot had meg
más esztendőre magnak, mert ezek
egésségesek ki telelvén szaporodob-
bak lésznek.

145. Az el tételnek, vagy telre
valo el rakásnak bizonyos ideje nintsen
mivel azt az ősz mostoha, vagy enge-
delmes volta mutogattya meg; mind
az által igen meg szokot lenni. Okto-
bernek végin. Mikor pedig telelőre
el tészed méheidet, jol meg válazd az
üdőt, hogy essős, ködös nedves ne lé-
gyen

gyen, válazd meg jol à helyitis, med-
ves pintzébe teljességgel ne rakd, mert
egéſs télen öſsve penéſsedik, s: el véſs vagj
meg ot helyben vagj jövő nyáron, vagj
ha el nem véſsis sok bogara le hulván, à
lépe meg kötönyödvén nehezen véſsi
fel magát. Olljan helyre se tedd melj
néha fülik, néha nem, mert ugjis
hol meg izzad, hol meg ſzikkad à ko-
sárba à lép, s: ſinte ugj öſsve penéſse-
dik. Igen hideg helyre se rakd, tsak
omman ne végy téldát hogj à ſzököt
méhek az erdon telelnek, mégis jok,
mert azokat vastag tökéjeket nem jár
hattya olj könnyen által az hideg
mint à vékony kosárokot, és valojá-
ban az erdőn sok méhek dögölnek
meg à hidegnek volta miat. Igen me-
leg helyre se tedd, mert tsak à mérték
letlen hidegtől oltalmaz. hazd elégne-
kiek magok oltalmára à magok termé-

ſzeti

ßeti meleget télbenis. Se olj helyre ne rakd az hol vagy ember, vagy marha tör nyűllettek gyakron járhassan, epűle=tets béjekhez dörgölödhessenek, mert à gyakor törnyűllettek valo járással, zörgetéssel, tortsogatással, nem tsak tsendességet háboritatik, hanem még az ételekeis mint egy kénßeritettetik ößcönöztetik. Legy azért mikor feles méhed van.

146. Áss fel méhes kertedbe, vagy az hol akarod hat, vagy nyoltz (: az mint méheidnek ßáma kévánnya:) sagast égy égy ölnire egy mástol pároson, rakj a ßokra kerestűl jo erös rudakot a zo=kon felyűl jol bé teritvén ßáraz ßéná=val, vagy sátéval ßalmával nem jo mert igen termi az egeret:) rakd réa eltve késön méheidet rendre égy más mellé, felyűl takard=bé ugyan jo ßáraz ßénával vagy

vagy satéval be tegezvén jól, hogy az esső által ne járhassa, had ugy az álláson egéssz télen. Hogy ha à gonosz egér az ágasnak ágassain fel ne mehessen, s. kárt ne tehessen öreg bojtorjánnal ragado, vagy bogántsnak szuros bugájával sürün és bövön mindenik ágasnak az közepét kösd által, fel nem mehet az egér.

147 Ezen agosnál még jobnak itélem, hogy ha mingyárt méhes kerted mellet, vagy annak à közepén valami jó száraz pintzet /: azon formára mint à veteménnek szoktak tsinálni :/ késziteszsz, jo erös zár alat, s. abban tartod télen által méheidet. Azert pedig méhesed-ben, vagy mellette, hogy messze ne kelljen méheidet hurtzolni telelésre, vagy vissza hordni nyárabászra, és igy a kelet rendebeli, ki s. be hordozással.

sak történi szokot, nagj kártis távoz=
tatni, à telelésreis tsendesseb és haszno
sab alkalmatosságot szolgaltatni lehet=
ne. Hogj pedig à pintze job azállásnak,
ki tettszik abbolis, mert à gonosz tolvaj
ember, ha jo zár alatvan, nem olj kön=
nyen fér méheidhez. Más az: hogy
télen általis dajkálodhatod méheid kö=
rül, mert ha minden téli holnapban
legaláb égjszer meg tisztogatod és éget
borral vagj tsak borralis meg párolod,
s akosárnak alját seprű tolluval meg
sepered nem veszted vasznát, s jutal
mat nyáron. Az egerektöl pedig ezen
pintzében igy oltalmazhatod szitak
szammeuval minden kosár kerületit
körül, vagj öreg bojtorjánnak raga=
do gubajával böven meg rakod és
à kosaroknak szajokat vagj ajtojats=
kájokotis igen tágon, ugj be dugod
hogj

hogy méhek lélegzelhessenek ugga-
rajta de se magok mellette ki ne jöhe-
ssenek annyivalis inkáb az egér bé ne
mehessen. Valojában gorombául cselekesz-
nek sokan kik minden lyukait bé ta-
pasztyák méh kosárinál, mert nem
lélegzelhetnek á méhek amint kellene
sokan le hullanak, és el vesznek.

148. Ha történi találna, hogy vagy
az üdőnek járását észre nem vévén
à méhes gazda, vagy gorombaságbol
oly szegény méhet talált meg hagyni
mely gyüjteménnyivel meg nem
maradnak, mely gyüjteménnyivel meg ne
érne, sok féle taplálásoknak modgya
hallottam à tudos gazdáktol ugy mint
főt györterrel gyenge édes sér, à bab, és tö-
rőt buza lisst mézzel elegyitve, mé-
zes vizzel főt borso, szilvaléj, füge,
maloza szöllő sült tyuk, retze, tap-
pan s.a.t. De én meg vallom hogy nem
tem

tem mind ezek nem igen tetßenek, mivel ha haßnát akarja látni, valaz= mivel à méh termèßet ßerént ßokot télben legeltetni, azzalis tel ßükßé= gében ötet táplálni, azért igy bány à ßegény méhvel. **Végy** hát pohár Szin mezet egy pohár vizet melle ol vazd öszve igen gjenge tüzön, melj= böl midön meg hült, töltsd tángjér= ra, azon feljül rakj darabonkén vag dalt fonal, ezérna, vagi ßalmaßala= kat meljeken álhaßanak, téd à kö= sár alá, fel potsolván egéß à le= pig, mert télben külömben le nem ßállanak, egy tsomoban verven na= gokot, meg lád mind fel hordgják, s meg éßik, és egéß télenis meg fog= ják érni vélle, ha annyira valot adß méhiek.

149. Aly meg immar küs Méhetske és ßünnyél nyári hoß=

hosszas munkálkodásodtol, mivel
telre bé záratottál, szorgalmatos jo
gazdátol, enis te veled majorkodásod
rol, s dajkálkodásodrol szollani
nem szünön tésedelmes gyarlo magya
sággal járo pennámat, meg állitom:
Ugyis tudom hogy léssnek némellyek
kik annelkülis pennámnak sebes
folyásátis meg gátolnák itéletekkel
ákik tudni illik e féle tanuságok
hoz örömest kösszörülik nyelveiket,
mint égy jambor együgyü embe
aki égy nagy Urnak mentébe me
állitotta szekererét, csak hogy à
tsatlos szájához köszörülhesse ke
sit. De ezek ne tekintsék az én egy
ügyüségemet, se ne dorgálják so
ván magyarságomat, hanem inkább
fontolják meg. Nemzetimhez valo jo
akarataimat, mellyek kö²zül à¹mellyek
bö mértékkel ki jelentet minden
féle-

BIBLIOTECA
JUBETEANA
ARAD

féle modoknak gyakorlására, gon-
dos meg tartására ügyekeſstem. Eſsre-
is veſsik, melj nagyon fogják ele
venni fel tet ſándékokot, és jo mé
héſsségeknek tapaſstalni fogják
mint lehesſen kévant.

VÉGE

[redacted]

116

117

MUTATO. TÁBLA

I RÉSZ

A Méhekről. Pag.

A Méheknek le árnyékozása -- 1
A méhekben az öt érzékenség megta-- 2
A méh eleintén eretlen féreg esztendeig
és három holnapig sokot élni ---- 3
A méh magára és társára gondot visel 4
Különös tisztelettel van Anyjához 5

II RESZ.

Az Anya Méhről Pag.

Az Anya méhnek leirása 6
Az Anya házról. 7
Anya nélkül á méh nem dolgozik 8
Az Anyát követi á raj 9
Az Anya szereti népét 10
Ő nem dolgozik 11
Az Anyatlan méhnek jelei. 12

Mint

118.

Mint kel Anyát adni az Anyátlannak 14

III. RÉSZ

AZ Heréről Pag

Az Here le árnyékoztatik. 17
Az Here him méhnek neme. 18
Az Here szaporodásnak helye. 19
Az Heréket fogatni kel. 20

IV RÉSZ

A Méh kertről. Pag

Az méhesnek helye meg mutattatik. 21
Mikent kel kessiteni. 23
Az méh vizet kiván közel magához. 24
A méh kertet örizni, és ekesitteni kel. 25

V. RÉSZ

A tavaszi ki rakásrol és ki botsáttásrol. Pag

Mikor egy helyről mas hellyre vitetik á kosár, 26
Az allás, vagy töltésről. 28
Tavasszal kitsin kijáro jukat kel hagyni 29
Magadhoz közel tartsd méheidet 30
A méh ki botsáttásnak modgya 31
Hogy jámborok szelidek legyenek 33.

Nem

119

Nem kel irtozni az haragos méhiöl 34.

VI RÉSZ

Méhekkel valo minden-féle banasnak modgyárol. Pag.

A méhek elöt nem jo à puszta föld. 35.
Mikor job à méhek körül valamit dolgozni. 36.
A méh tisztittásának modgya adatik 37 4
[I]rtoznak à feketétöl, nagy hajtol, és szagátol, 38
[J]o, és szurok kedves. — — 39
A méh nem lábain, hanem magaban hord 47
A hosszas jo üdö artalmas nék. 48
Hogy à méh jol szaporitson. 49
Méh ki dobolásnak modgya.
Sok vagy kevés bogárnak ismertetö[je] 56
A gazdagokbol mézet szedhetz. 57
Hogy à méh meg ne marjon. 59
Miként kel à méhet jo moddal meg ölni 63

VII RÉSZ.

A méh kosárokrol. Pag.

Kolár, küpü, Tökében tartatik à méh 66
A kosárnak nagy és kitsin voltárol 67.

A kosá

A kosárok meg kel tapasztáni 69.
Megis keljol perselni 70.
A melj kosárbol ki döglott á méh jo aban. 73.

VIII RÉSZ.

Az ereszteésről vagy rajzásról. Pag

A méh szaporodásnak modgja meg mutatik 77.
Rajzásnak idején napjában égyszer sebessen szoktak járni ennekoka 79
Az első rajnak jelei bizonytalanok. 80
De nem à második. 81
Harmad rajis szokot à jo meg méh betsültani 82
A rajhoz illendő kosárt kel késziteni 83
[illegible] eresztésnek modgja. 84
A rajt hamar bé kel fogni. 85
Be fogásnak modgja. 96
A Here fiaktol meg kel tisztittani. 86
A raj kosáranak heljheztetese. 87,89
Két szegénybül égy jot kel tsinálni. 88,102
A méh melj idökor ereszt. 90.
A magméh közülis szokot elmenni à rajjal. 91
Ha kettő égyszers mind ereszt 92

Ha meg

Ha még nem akar szállani à raj vagy az Annyára visszsza akar menni. 95 10.
Ha bé fogván à rajt aznap, vagy más nap ki akarn szállani. 99 100 101.
A be fogot raj hogy jo légyen. 10..
Hogy többet ne erezszen à méh
Rajzas utan, kéztől kel tartoni. 10.

IX RÉSZ.

A méhnek ellenségiről Pag.

Tizen négy fő ellenségi találtatnak, 112.
Első, à Méh. 113
Masodik, à Daras. 125
Harmadik, az Egér és Hörtsök. 128
Negyedik, à Veréb. 129
Ötödik, à Fetske. 130
Hatodik, a Küllü és Harkály. 131
Hetedik, à Kigyo és Gyék 132
Nyoltsadik, à Béka 133
Kilentsedik, à Hangya 134
Tizedik, à Pok. 135.
Tizen edgyedik, à Füst gánajpárája, és az ehoz hely. 136

Tizen kettődik à has foljás 137
Tizen harmadik à ſzáraz nyár, és zurza 138
Tizen negyedik à Szipoly 139
Több ellenségüs ſzámláltatnak 140

X RÉSZ.

A magméhes teli gondviseléséről Pag
A jó magméht kiteleltésére nem sok méz kivántatik. 141
Magot [illegible] kosárban levő méhet ne hadgy. 142
Első rajt se hadgy ha el kerülheted 143
A magméhnek jele. 144
A [illegible], v. telelnek ideje módgya, és helye 145
A [illegible] méh táplálásának módgya 148
[illegible] kel az írásokat ítéletivel senkinek rágalmazni. 149

V.É.G.E.

—903. alisp.